

3 ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫІ
АТАМНАЯ ЭНЕРГЕТЫКА ЯК АЛЬТЭРНАТЫВА
БЛАКІТНАМУ ПАЛІВУ 2 стар.

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ
ЦІ СТАНЕ ШЧЕБЫЧЫНА МЕСЦАМ НАДМІНЦТВА?
3 стар.

РАДАВОД
СВЕТЛАКНІЖНІКІ З БАНДАРОЎ 4 стар.

СПАДЧЫНА
МАЛАДЗЕЖНЫ ПРАКЕТ "БЕЛАРУСЬ У 4 НАГТ" 5 стар.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ
З ГІСТОРЫ БЕЛАРУСКОЙ ШКОЛЫ У ПОЛЬШЧЫ 6 стар.

АДГУКНІЦЕСЯ!
СКЛАДАЕЦЦА ДАВЕДНІК ЖАНЧЫН
БЕЛАРУСКОЙ ЭМІГРАЦЫІ 6 стар.

СТАСУНКІ
ЗВАНЫ З МІНСКА ГУЧАЦЬ
У ФЛАДЭЛЬФН (ЗША) 7 стар.

СПУХАЙ СВАЁ
НАСТРОЙ САПРАЎДНАГА СВЯТА 8 стар.

КРЫЖАВАНКА АД А.ХАЛЕЦКАГА І Т.ПЯТРОВІЧ 8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

18 снежня 2002 года, № 51 (2817) Цана 150 рублёў E-mail: golos_radzimy@tut.by

хроніка жыцця

ВІНШАВАННІ АД ДЗЕДА МАРОЗА
Служба "066" Рэспубліканскага аб'яднання "Белтэлекам" прапанавала да Новага года спецыяльную паслугу для самых маленькіх мінчан — "Тэлеграма ад Дзеда Мароза".

Мінімальны кошт заказу з бланкам, чатырохрадкоўем, адрасам і дастаўкай складзе каля 1 500 рублёў.

СУМЕСНЫЯ ПРАЕКТЫ ВІУ БЕЛАРУСІ І КІТАЯ
Удзел беларускіх вышэйшых навучальных устаноў у Кітайскім міжнародным прамысловым кірмашы прынес першыя вынікі.

Паміж Гомельскім дзяржуніверсітэтам, Беларускім дзяржаўным універсітэтам транспарту (Гомель) і Нанкінскім універсітэтам навукі і тэхналогіі (Кітай) падпісаны кантракт на суму 250 тысяч долараў ЗША. Прадстаўнікі навучальных устаноў дамовіліся аб правядзенні сумесных навукова-даследчых работ у галіне нанаматэрыялаў, кампазіцыйных пакрыццяў на аснове палімераў, метадаў плазменна-хімічнай апрацоўкі металаў.

2003 — ГОД ЧОРНАГА КАЗЛА

Вялікай падмогай у гаспадарцы пенсіянеркі з вёскі Круцілавічы Дзятлаўскага раёна Веры ХАРОШКА (на здымку) з'яўляецца статак коз, у якім верхаводзіць любімы чорны казёл Борка. Вось і звязвае з ім Вера Дзмітрыеўна ў 2003-м, годзе Чорнага Казла, надзеі на перамены да лепшага.

ЗАПРОШАНЫ НА КРАМЛЁўСКУЮ ЁЛКУ
20 гомельскіх школьнікаў з сем'яў, якія больш за іншыя пацярпелі ад чарнобыльскай катастрофы, запрошаны на навагоднія святы ў Маскву.

Мэр Масквы Юрый Лужкоў у пісьме на імя старшыні Гомельскага аблвыканкама Аляксандра Якабсона паведаміў, што ўрад Масквы фінансуе паездку дзяцей і прапануе для іх насычаную праграму з 4 па 9 студзеня, у якую ўключана і наведванне святочнай ёлкі ў Крамлі.

"БЕЛАРУСБАНКУ" — 80
У Мінску прайшла Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя, прымеркаваная да юбілею аднаго з найстарэйшых банкаў.

У мерапрыемстве прынялі ўдзел госці — калегі з Расіі, Польшчы, Германіі, а таксама прадстаўнікі Сусветнага банка, міжнароднай кансалцінгавай кампаніі "Дэлойт энд Тўш" і іншых, што рэалізуюць з "Беларусбанкам" сумесныя праекты. Доля ўдзелу дзяржавы ў статутным фондзе банка складае каля 99 працэнтаў.

РАЗАМ СУПРАЦЬ СІДУ
Супрацьстаяць распаўсюджванню ВІЧ-інфекцыі вырашылі Беларуская праваслаўная царква і міжнароднае грамадскае аб'яднанне "Сацыяльная дапамога".

Іх прадстаўнікі правялі ў Мінску сумесны семінар, на якім была разгледжана праграма супрацоўніцтва царквы і грамадскасці краіны ў барацьбе са смертаносным вірусам. З пачатку года колькасць ВІЧ-інфіцыраваных павялічылася на 839 чалавек і дасягнула лічбы 4 667. Большасць з іх — наркаманы. Наркаманія лічыцца душэўнай хваробай, то каму, як не царкве, удзельнічаць у вылечванні?

Падрыхтавала Таццяна КУВАРЫНА.

радавод

ТАЛЕНТЫ З "СОНЕЙКА"

У дзіцячым садзе "Сонейка" горада Крычава створаны самадзейны ансамбль народных інструментаў, дзе іграюць на нескладаных музычных інструментах і спяваюць народныя песні маленькія артысты. Яны часта выступаюць перад бацькамі на ранішніках і іншых святах.

падрабязнасці

ІНВЕСТЫЦЫЙНЫ КЛІМАТ ПАЛЕПШЫЎСЯ

Як ужо паведамлялася ў мінулых нумарах "ГР", у Мінску адбылася двухдзённая міжнародная канферэнцыя "Беларускі інвестыцыйны форум", якая стала значнай падзеяй года. Акрамя прадстаўнікоў беларускай улады, кіраўнікоў прадпрыемстваў і банкаў, у рабоце форуму прынялі ўдзел пасланцы 40 краін. Найбольш шырока сярод замежных удзельнікаў была прадстаўлена Расія: у Мінск прыехалі кіраўнікі "Газпрама", "Слаўнафты", "Мабільных ТэлеСістэм", "Знешгандальбанка", "Сургутнафтагазу" і г.д. Упершыню ў падрыхтоўцы такога мерапрыемства ўдзельнічала і вельмі ўплывовая ў Расіі Дзяржаўная інвестыцыйная карпарацыя.

Цікавасць беларусаў і гасцей да форуму была такой вялікай, што нават прасторная зала Палаца Рэспублікі не дазволіла арганізатарам акрэдытаваць усіх жадаючых. І гэта не выпадкова. У Беларусі зараз актыўна ідзе працэс прыватызацыі і акцыяніравання прадпрыемстваў. Па словах намесніка прэм'ер-міністра — міністра эканомікі Андрэя Кабякова, на 1 кастрычніка ў краіне было прыватызавана больш як 3,5 ты-

сячы аб'ектаў. Найбольш паспяхова ідзе гэты працэс у лясной і дрэваапрацоўчай галінах, лёгкай прамысловасці, на прадпрыемствах перапрацоўкі сельгаспрадукцыі і ў гандлі. На буйных прадпрыемствах нафтахімічнага комплексу — гродзенскія "Азот" і "Хімівалакно", наваполацкія "Нафтан" і "Палімер", бабруйскае "Белшына" — ужо завершана акцыяніраванне.

— Заканчэнне на 2-й стар.

зваротная сувязь зша

ЗЛУЧАЕ ГАЗЕТА

Беларуска-амерыканскае асяроддзе ў ЗША вельмі пажвае знакамітую на працягу дзесяцігоддзяў газету "Голас Радзімы". Яна адзіная, падкрэсліваем, адзіная мае пастаянную лучнасць беларусаў за мяжой з роднай Айчынай — Беларуссю.

З гэтай газеты мы даведваемся пра ўсё, што нас цікавіць на Бацькаўшчыне. Гэта газета — сродак нашага духоўнага яднання з каранямі, пра якія ні мы, ні нашыя дзеці забыцца не можам.

"Голас Радзімы" вельмі пажважаная, цікавая і вельмі патрэбная газета чытачам, якія па тых ці іншых прычынах адарваны ад сваёй роднай краіны, але ж ніколі яе не цураліся і не адцураемца.

Жадаем, каб газета і далей выходзіла ў свет, каб людзі былі ішчаслівыя, атрымліваючы ў Амерыцы газету на сваёй роднай мове. Чытаючы "Голас Радзімы", наталіям сваю любоў да Беларусі, да нашай Бацькаўшчыны.

Ірына КАЛЯДА-СМІРНОВА,
старшыня дабрачыннага фонду
"Этнічныя галасы Амерыкі"
і чытачы газеты "Голас Радзімы".

спорт

БІЯТЛОН. Радасць да беларускіх аматараў спорту зноў прыйшла са шведскага Эстэрсунда, дзе праходзіў другі этап Кубка свету па біятлоне. Эстафетная каманда Беларусі, апырэдыўшы ўсіх сапернікаў, фінішавала першай. Асоба варта вылучыць Алега Рыжанкова, які на апошнім этапе перавёў наш квартэт з 4-й пазіцыі на першую. Акрамя Алега, за зборную беглі Аляксей Айдароў, Уладзімір Драчоў і Рустам Валіулін.

ДЗЮДО. На суперпрэстыжным турніры серыі "Masters" у Бухарэце беларус Ааноль Ларукоў зававаў "серабро". Варта адзначыць, што гэты год у Анатоля склаўся вельмі паспяхова: "золата" чэмпіянату Еўропы, трэцяе месца на турніры серыі Гран-пры. Так бы і далей...

САМБА. Шэсць разоў падняліся на п'едэстал гонару беларускія спартсмены на чэмпіянаце свету ў Панаме. "Золата" выйгралі Дзмітрый Базыльёў і Канстанцін Сямёнаў, "серабро" — Таццяна Масквіна, а бронзавымі прызёрамі сталі Магамед Абдулганілаў, Юрый Сенажацкі і Юрый Рыбак. Такім чынам, нашы суайчыннікі занялі дзюгое выніковае месца (пасля расіян) у камандным заліку.

Mikhail MAZAKOŬ.

ПАДПІСКА-2003

Шаноўныя чытачы «Голасу Радзімы»! Каб наша сувязь не спынілася, раім паклапаціцца аб падпісцы. Нагадваем, што «ГР» уключаны ў падпісныя каталогі Беларусі, Літвы, Украіны, Казахстана, Таджыкістана, Кыргызстана, Малдовы, Расіі.

У іншых краінах лепш аплаціць атрыманне штотыднёвіка чэкам, даслаўшы яго ў рэдакцыю. Кошт гадавога камплекта для краін Еўропы — 50, астатніх — 60 долараў ЗША.

БУДЗЕМ РАЗАМ!

гандлёвая марка

НОВЫ "ПЛАНІТ"

Новы каляровы тэлевізар "Планіт" з дыяганаллю 54 сантыметры і плоскім экранам распрацаваны і выпушчаны на Віцебскім РУВП "Віцязь". Гэта аналага-лічбавы тэлепрыёмнік, у якім выкарыстана новае мана-

шасі МШ-92С з прымяненнем мантажу.

НА ЗДЫМКУ: група распрацоўшчыкаў тэлевізара са сваёй навінкай.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БелТА.

упершыню

У ПРАМЫМ ЭФІРЫ — КОНКУРС "МІС ЕЎРОПА-2002"

Эксклюзіўныя правы на трансляцыю ў прамым эфіры конкурсу прыгажосці "Міс Еўропа-2002" на тэрыторыі Беларусі атрымала Белтэлерадыёкампанія.

Толькі на Першым нацыянальным тэлеканале 28 снежня беларускія глядачы змогуць убачыць адно з самых маляўнічых у свеце шоу моды і прыгажосці, якое пройдзе ў Бейруце. Знамянальна і тое, што сярод 42 прэтэндэн-

так на карону будзе і прадстаўніца нашай краіны Вольга Неўдах. Яна заняла першае месца на Нацыянальным конкурсе прыгажосці "Міс Беларусь-2002".

Наталля БЯГУН, БелТА.

пасляслоўе

ІНВЕСТИЦЫЙНЫ КЛІМАТ ПАЛЕПШЫЎСЯ

Пачатак на 1-й стар.

Але самыя прывабныя аб'екты дзяржаўнай маёмасці, так званыя "благітныя фішкі", яшчэ будуць разыграны. У наступным годзе, напрыклад, ператварэнні пройдуць на 270 суб'ектах гаспадарання, у тым ліку на такіх стратэгічна важных прадпрыемствах, як "Белгазтранс". Таму зразумела, што для прадстаўнікоў замежных дзелаў колаў галоўнае, каб не спазніцца.

З другога боку, зразумелая і пазіцыя беларускага боку, зацікаўленага ў пашырэнні інвестыцый. Паводле слоў А.Кабякова, удзел замежных грошай у развіцці сферы вытворчасці і паслуг з'яўляецца адным з найважнейшых накірункаў дзяржаўнай інвестыцыйнай палітыкі. Дарэчы, за час набывання Беларуссю незалежнасці ў рэальны сектар эканомікі было прыцягнута звыш 3,5 мільярда долараў інвестыцый, што прыкладна складае 350 долараў на аднаго беларуса. Але большасць гэтых сродкаў прыходзіцца на замежныя пазыкі і крэдыты, атрыманыя пад дзяржаўныя гарантыі.

Відавочна, што для рэфармавання беларускай эканомікі патрабуецца знешніх фінансавых уплыванняў на многа больш. Напрыклад, у адпаведнасці з Нацыянальнай праграмай прыцягнення інвестыцый на 2002-2010 гады Беларусі спатрэбіцца 39 мільярдаў долараў інвестыцый, трэць з якіх павінна стаць замежнай. Гэта значыць, што на працягу трох бліжэйшых гадоў аб'ём замежных інвестыцый у эканоміку Беларусі павінен скла-

больш 1 мільярда долараў штогод, а ў 2006-2010 гадах — да 1,5 мільярда. Найбольш прыярытэтнымі інвестыцыйныя сферы ўрадам ужо вызначаны: гэта нафтахімія, дрэваапрацоўчая і сельгаспрапрацоўчая прамысловасць, лясная гаспадарка, камунікацыі, турызм.

Але каб замежны бізнесмен прыйшоў у Беларусь, ён павінен больш ведаць аб інвестыцыйным клімаце краіны. Менавіта гэтая тэма і стала адной з галоўных на форуме ў Мінску.

Як адзначыў міністр замежных спраў Міхаіл Хвасцю, за апошнія сем гадоў Беларусь дабілася значных поспехаў у павелічэнні ступені адкрытасці эканомікі. Па гэтым паказчыку краіна займае трэцяе месца сярод 17 дзяржаў Усходняй і Цэнтральнай Еўропы, саступаючы толькі Славакіі і Чэхіі. Такую ацэнку беларускай эканоміцы дала Еўрапейская эканамічная камісія ААН. Зараз Беларуссю падпісаны пагадненні аб гандлёва-эканамічным супрацоўніцтве з 72 краінамі свету, у тым ліку аб пазбаўленні двойнога падаткаабкладання — з 37. На тэрыторыі краіны зарэгістравана 3 766 прадпрыемстваў з замежным капіталам з 80 дзяржаў. У адпаведнасці з прынятым год таму інвестыцыйным кодэксам для замежных інвестараў дзейнічае шэраг падатковых і таможных льгот.

"Аб тым, наколькі беларускі ўрад сур'эзна падыходзіць да пытання прыцягнення замежных інвестыцый, сведчыць той факт, што сёння ў нашай краіне замежныя інвестары маюць больш прывілеяванае становішча ў параўнанні з нацыянальнымі, — падк-

з прэс-канферэнцыі

АТАМНАЯ ЭНЕРГЕТЫКА ЯК АЛЬТЭРНАТЫВА БЛАКІТНАМУ ПАЛІВУ

Калі ў лістападзе расіяне спынілі пастаўкі газу ў Беларусь, гэта вельмі негатыўна адбілася на рабоце беларускіх прадпрыемстваў. Вядома, што з усяго паліва, якое спажывае народная гаспадарка, больш за 90 працэнтаў складае менавіта газ. На шчасце, тады да крызісу не дайшло: выйсца было знойдзена за кошт рэзервовых рэсурсаў.

Але тая сітуацыя зноў стала штуршком да вострых дыскусій у беларускім грамадстве. Беларускія вучоныя, палітыкі, грамадскія дзеячы ўсё часцей выказваюць меркаванне, што бяспека айчыннай эканомікі ў многім залежыць ад пошукаў альтэрнатыўных відаў паліва, інакш газавая залежнасць Беларусі ад адной краіны-пастаўшчыка можа ў любы момант быць выкарыстана як фактар палітычнага націску. І зразумела, многія спецыялісты лічаць, што будучыня нашай дзяржавы — за атамнай энергетыкай. Менавіта гэтай праблеме быў прысвечаны "круглы стол" "Перспектывы атамнай энергетыкі ў Рэспубліцы Беларусь", у якім прынялі ўдзел прадстаўнікі парламента, міністэрстваў, вучоныя, кіраўнікі прадпрыемстваў.

Абмеркаванне гэтай праблемы зусім не значыць, што ўласная атамная станцыя можа быць пабудавана ў краіне вельмі хутка. У сувязі з прынятым у 1998 годзе дзяржаўнай камісіяй рашэннем да 2010 года такі аб'ект у краіне будавання не будзе. Праўда, з такой высновай пагаджаюцца далёка не ўсе спецыялісты. Па словах дырэктара Інстытута цеплаасаб-мену, акадэміка НАН Беларусі Алега Мартыненкі, "без атамнай энергетыкі ў Беларусі няма будучыні. Атамную станцыю трэба было пачынаць будаваць яшчэ ўчора, бо ядзерная энергетыка — абавязковы атрыбут заўтрашняга дня". Да таго ж, цэны на элект-

разэнергію ўвесь час павялічваюцца, у Расіі, напрыклад, да 2020 года яны ўзрастуць у 3-4 разы. Таму ў гэтай сітуацыі беларусам проста неабходна мець уласныя крыніцы паліва.

Як паведаміў старшыня Камісіі Палаты прадстаўнікоў па прамысловасці, паліўна-энергетычным комплексе і сувязі Сяргей Забалоцец, беларускае грамадства ўвогуле ўжо падрыхтавана да таго, што без атамнай энергетыкі далейшае развіццё краіны немагчыма. У наступным годзе дэпутаты плануецца правесці спецыяльную парламенцкія слуханні па гэтым важным пытанні.

А вось намеснік начальніка

Упраўлення эканамічнага развіцця Міністэрства эканомікі Эдуард Наркевіч з выказанымі апанентамі меркаваннямі не пагадзіўся. Па яго словах, асноўныя напрамкі энергетычнай палітыкі да 2015 года не прадугледжваюць будаўніцтва АЭС. Да таго ж у краіне адсутнічаюць законы аб выкарыстанні атамнай энергетыкі і аб знішчэнні адходаў, не вызначаны крыніцы фінансавання. Існуючую ж у краіне энергетычную праблему, лічыць ён, можна вырашыць шляхам развіцця альтэрнатыўнага паліва і яго жорсткай эканоміі.

"Сёння мы аб тэрмінах будаўніцтва АЭС не гаворым, — адзначыў, у сваю чаргу, саветнік прэзідэнта Беларускага дзяржаўнага канцэрна "Белэнерга" Уладзімір Кардуба. — Але ў перспектыве такі аб'ект павінен з'явіцца, бо каласальная залежнасць айчыннай эканомікі ад расійскага газу робіць нас вельмі залежнымі".

Удзельнікі дыскусіі абмеркавалі шэраг праблем, звязаных з развіццём атамнай энергетыкі ў Беларусі, выказалі свае меркаванні па напрамках пошуку альтэрнатыўных відаў паліва, унеслі прапановы, накіраваныя на ўстойлівае развіццё Беларусі ў першай палове XXI стагоддзя.

Ларыса ЛАЗАР.

здэрэнні

АКЦЫЯ "ТВАЯ АСАБІСТАЯ БЯСПЕКА"

Больш за 300 злачынстваў па лініі крымінальнага вышуку было раскрыта супрацоўнікамі падраздзяленняў «Аховы» нашай краіны ў ходзе рэспубліканскай прафілактычнай акцыі "Твая асабістая бяспека".

Прадухілены 123 крадзяжы. Паводле слоў прэс-сакратара аб'яднання «Ахова» Міністэрства ўнутраных спраў Марыны Эверсман, у час акцыі ўдзялялася таксама ўвага расстумачальнай рабоце. Міліцыя інфармавала аб спосабах асабістай абароны і правільных паводзінах у надзвычайных сітуацыях, а таксама аб паслугах, якія аказваюцца насельніцтву службаў «Ахова».

Андрэй ШНЫГІН.

ПЕРАКРЫТЫ "СПІРТАПРАВOD" У ЛІТВУ

Незвычайны канал кантрабанднай дастаўкі спірту перакрылі беларускія пагранічнікі.

На дне ракі Сольчыца, пасярэдзіне якой праходзіць граніца паміж Беларуссю і Літвой, была пракладзена труба. Па ёй злучэнцы спрабавалі перапампоўваць спірт, які разлівалі ў ёмістасці недалёка ад месца выхаду шланга на тэрыторыі Літвы. У ходзе сумеснай аперацыі беларускіх і літоўскіх вартавых граніцы былі затрыманы двое грамадзян Літвы і Беларусі. Высветлілася, што галоўным арганізатарам "спіртавага канала" быў яшчэ адзін беларус, якога адшукваюць праваахоўныя органы.

Ларыса ЛАЗАР.

Ігар ХАДАСЕВІЧ, БелТА.

аспект праблемы

Пётр ЮЖЫК: “ВІЦЕБШЧЫНЕ ПАТРЭБНЫ АРГАНІЗАТАРЫ ТУРЫЗМУ”

У час наведання Віцебска дэпутатамі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь (“Голас Радзімы” пісаў пра гэта раней) абмяркоўвалася і праблема развіцця турызму ў гэтым рэгіёне.

На Віцебшчыне сапраўды ёсць што паглядзець. Жамчужына краю —

Полацк з Сафіійскім саборам, Спаса-Ефрасіннеўскім манастыром, мноствам музеяў (працуе 9, у хуткім часе адкрыюцца яшчэ 3). Віцебшчына — гэта Бярэзінскі біясферны запаведнік і найпрыгажэйшыя на Беларусі Браслаўскія азёры (усяго іх у вобласці 2 800).

Сам Віцебск, які называюць культурнай сталіцай Беларусі, варты таго, каб у ім пабываць. Тут адзін з лепшых тэатраў на Беларусі — Нацыянальны драматычны тэатр імя Якуба Коласа. Ёсць у горадзе Мастацкі музей. Ён размешчаны ў будынку былога райкама партыі. Аб тых часах нагадваюць толькі скульптуры Леніна і Маркса ля ўваходу.

Віцебск — месца пакланення Марку Шагалу. Гэты горад — не толькі радзіма мастака, але і яго першая муза. Ён пра жыццё вялікае жыццё — 98 гадоў. У яго было шмат чалавечага і прафесійнага шчасця. Каханьня жанчыны нараджалі яму дзяцей. Сусветная грамадскасць прызнала як выдатнага мастака. Ён жыў у найпрыгажэйшых гарадах свету, але паўсюль маляваў Віцебск і мроіў пра яго.

Нарадзіўся М.Шагал у сям’і, дзе было 9 дзяцей (2 памерлі). Стыль жыцця сям’і амаль сялянскі. Драўляны дом, дзе маці трымала краму. І толькі праз яе можна было трапіць у пакоі. Экспазіцыя дома-музея М.Шагала знаходзіцца ў сапраўдных сценах, якія саравалі маладога майстра. Там не толькі прадметы побыту, але і рэпрадукцыі прац Шагала, здымкі з адлюстраваннем Віцебска пачатку мінулага стагоддзя. Аказваецца, вельмі распаўсюджаная думка, што Віцебск М.Шагала — прыдуманая, няправільная. Зразумела, Шагал гуляў з рэчаіснасцю ў сваіх працах. Але выявы яго горада пазнаюцца, калі бачыш дакументальныя здымкі Віцебска. Тое, што ён пісаў, існавала, а некаторыя фрагменты горада можна і зараз знайсці ў Віцебску. Але гэта іншы горад. Для нас цікава параўнаць два розныя Віцебскі. А Шагал так абагуляў сваю радзіму, што баяўся сустрэчы з ёю, нават з іншай.

Прызнаны мастак, ён трапіў у СССР ужо ў сталым узросце. Да таго ён пахаваў сваю другую

музу — жонку Бэлу, ажаніўся яшчэ раз, меў сына і дачку. У яго было, мабыць, усё, акрамя маладосці і Віцебска. Першую ён не мог вярнуць, другога — баяўся. Марк Шагал так і не пасмеў на ведаць Віцебск. Ён памёр, захаваўшы ў памяці свой горад 20-х. У мастацкім музеі Шагала — 300 арыгінальных прац, частка якіх была куплена ці прынята ў падарунак. У двух музеях працуе 3 навуковыя супрацоўнікі і адзін экскурсавод. Нягледзячы на мізэрны штат, тут удаецца сур’ёзна займацца спадчынай М.Шагала, весці збор інфармацыі, падтрымліваць сувязь са сваякамі мастака.

Яшчэ адно месца, праўда, не ў горадзе, а побач з ім, звязанае з мастацтвам, — сядзіба Іллі Рэпіна, Здраўнева. Прыгожы дом стаіць над Дзвіной. Маляўнічасць — галоўная адметнасць гэтага месца. І яшчэ ўласцівае ўваскрасаць з попелу — у прамым сэнсе гэтага слова. Некалькі разоў Здраўнева гарэла і аднаўлялася. Рэпін набыў сядзібу, дзякуючы шалёным грашам, якія запрасіў за сваю карціну “Запарожцы пішучы ліст турэцкаму султану”. Яе змог набыць толькі імператар. Ніякаму музею тое было не па кішэні. Ілля Рэпін ішоў ва банк, бо марыў пра ціхае месца, дзе будзе прыгожа і спакойна жыць. Аказалася, што не памыліўся. Са Здраўневым звязана некалькі прыемных гадоў яго жыцця. Наведвальнікам пакажуць дом, наваколле. У доме — не вельмі шмат сапраўдных рэчаў Рэпіна, але атмасфера перыяду 20-х гадоў мінулага стагоддзя па магчымасці перададзена.

Наведванне Віцебска нарадзіла ў мяне пытанне: калі тут сапраўды ёсць што паказаць, то чаму ж не бачна натоўпу турыстаў? Вось што сказаў на гэты конт намеснік старшыні Віцебскага аблвыканкама Пётр Южык:

— Віцебшчына — унікальны

Дом-музей І.Рэпіна.

Помнік І.Рэпіну.

край для развіцця турызму. Але 33 зарэгістраваныя ў Віцебскай вобласці турыстычныя фірмы арыентуюцца на вываз турыстаў, а не на прыняцце іх тут. Канешне, для эканомікі Беларусі лепш, калі прыязджаюць на Беларусь. Людзі знаёмяцца з культурай нашай краіны. Яе багацце стварае станоўчы імідж Беларусі ў свеце. Акрамя таго папаўняецца бюджэт краіны.

— Аднак ці ёсць тут умовы, каб прымаць турыстаў?

— Я лічу: ёсць. Нельга спрачацца з думкай, што турысты, асабліва замежныя, паедуць толькі туды, дзе ёсць умовы для камфортнага пражывання, развітая інфраструктура. Возьмем, для прыкладу, Бярэзінскі запаведнік. На яго тэрыторыі — добрая гасцініца і рэстаран. Што ж да самога запаведніка, то месца гэта — унікальнае. Тут ёсць рэдкая магчымасць убачыць у прыродным асяроддзі рэдкіх жывёл і расліны.

Да Полацка вядзе добрая дарога. Гэта павышае прывабнасць наведвання горада. Хай не ў самім Полацку, а зусім побач, у Наваполацку, — адзіная пяцізорная гасцініца ў нашай краіне “Нафтан”.

— Дык за чым жа справа?

— Пакуль няма людзей, якія б сур’ёзна ўзяліся за развіццё турыстычнага бізнесу ў нашай краіне. У турбізнес, як і ў любую справу, трэба ўкладваць грошы. Магчыма, у інвестараў няма ўпэўненасці для таго, каб смела ўкладваць грошы. Але я спадзяюся, што справа толькі за часам.

Алена СПАСЮК.

Фота Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ.

дыякур’ер

МІНІСТР ЗАМЕЖНЫХ СПРАЎ БЕЛАРУСІ ВЫСТУПІЎ НА ПАСЯДЖЭННІ АБСЕ ў ПОРТУ

Мы ніколі не ставілі пад сумненне прысутнасць АБСЕ ў Беларусі з мэтай рэальнага садзейнічання ўраду. Аб гэтым заявіў міністр замежных спраў Рэспублікі Беларусь Міхаіл Хвастоў на пасяджэнні Савета кіраўнікоў знешнепалітычных ведамстваў АБСЕ ў партугальскім горадзе Порту.

Міхаіл Хвастоў выказаў на сустрэчы шкадаванне, што неаднаразовыя спробы беларускага боку прадметна абмеркаваць пытанне аб замене Кансультатыўна-наглядальнай групы АБСЕ, якая не справілася са сваімі задачамі, новымі формамі супрацоўніцтва наткнуліся на поўнае ігнараванне нашай пазіцыі, нават на спробы абвінаваціць Беларусь у імкненні “разваліць” арганізацыю. Ён заклікаў краіны Еўрасаюза і ЗША неадкладна зняць візавыя абмежаванні ў адносінах да нашай краіны. Міністр падзякаваў таксама Дзеючаму старшынству Партугаліі за вялікі ўклад у работу АБСЕ і падрыхтоўку сустрэчы ў Порту.

ПАЗІЦЫЯ БЕЛАРУСІ ПА БЛІЗКАМУ УСХОДУ

Генеральная Асамблея ААН (Нью-Йорк) завяршыла разгляд у фармаце пленарных па-

сяджэнняў пунктаў парадку дня “Пытанне аб Палесціне” і “Становішча на Блізкім Усходзе”. Прынята шэсць рэзалюцый, якія традыцыйна прадстаўляюцца на зацвярджэнне Асамблеі ў рамках гэтых пунктаў.

У цэнтры ўвагі дэлегацый былі праблемы спынення насілля і аднаўлення працэсу блізкаўсходняга ўрэгулявання.

Дэлегацыя Беларусі прагаласавала за прыняцце ўсіх шасці рэзалюцый і прыняла ўдзел у дыскусіі па палажэнні на Блізкім Усходзе. У сваім выступленні прадстаўнік Беларусі пацвердзіў прыхільнасць нашай краіны да працэсу мірнага вырашэння араба-ізраільскага канфлікту.

СУПРАЦОЎНІЦТВА З РУМЫНІЯЙ РАЗВІВАЕЦА

Адбылося падпісанне вынікавага пратакола ў рамках правядзення 2-га пасяджэння Беларуска-Румынскай змешанай камісіі па гандлёва-эканамічным супрацоўніцтве.

Пратакол падпісалі старшыня беларускай часткі камісіі, намеснік міністра замежных спраў Рэспублікі Беларусь Аляксандр Міхневіч, з румынскай — дзяржсакратар Міністэрства малых і сярэдніх прадпрыемстваў і кааперацый Іон Табан.

Прэс-служба МЗС і БелТА.

уражанні

ІТАЛІЯ ў ФОТА

Выстава італьянскага фота пад назвай “Унікальная краіна” адбылася ў цэнтры “Белэкса”. Яе наладзіла Пасольства Італіі ў Рэспубліцы Беларусь.

На выставе прадстаўлена 240 чорна-белых і каляровых фота — творы больш чым 140 фотамастакоў. Фота былі адабраны як у знакамітым італьянскім Музеі Алінары, у архівах Алінары, у галоўных музейных калекцыях Італіі і замежжа, так і непасрэдна ў аўтараў.

Экспазіцыя фотавыставы пабудавана як захапляючае падарожжа. Яна пераносіць у пачатак мінулага стагоддзя, паслядоўна вядзе расказ пра гісторыю Італіі, краіны, што мае багатую спадчыну, шматгранную сучаснасць. Усё гэта з дапамогай фота і паспрабаваў пацвердзіць аўтар экспазіцыі Чэзары Каломба.

Ад пачатку XX стагоддзя маршрут падарожжа вядзе ў 20-я гады, потым да другой сусветнай вайны, затым да 60-х гадоў і, нарэшце, да апошніх дзесяцігоддзяў.

Завяршае экспазіцыю раздзел “Твар генія”, які прадстаўляе невялікую каманду італьянцаў з вядомымі імёнамі. Кожны можа дадаць да яе свайго куміра і нават адрадзіць з дапамогай убачаных тут твараў ідэальны партрэт Італіі...

Сапраўды, унікальная краіна паўстае перад вачамі беларусаў.

Наталля БОГУШ.

Музей М.Шагала.

Помнік М.Шагалу.

радавод

СВЕТЛАКНИЖНИКІ З БАНДАРОЎ

Наўрад ці знойдзеш у нас дзе-небудзь нявабную сабой вёску восенню. З яе лёгкім пылком на ранняй раллі за аселяцай, з незастаялым, нерастрачаным у паветры пахам, а прыслухаешся — з цяжкім падам буйных яблыкаў у стомленых прысадах. А вось мінеш прыхаваную ў ляснымі лазнямі Котру, што ў мясцінах легендарнага Міхася Васілька, і непазбежна адчуеш: Бандары менавіта з такіх вабных куткоў. І як неўзабаве высветліцца, прыкметы і вонкавага, і прыхаванага ад нетутэйшага вока яе побыту блізкія да тых, якія роднасныя з такімі ж і ў іншых паселішчах Прынямонья. Але вёска Бандары ў Гродзенскім раёне, як і большасць яе суродзічаў, адметная носьбітамі сваяй... адметнасці. А нас па зразумелых прычынах прыцягнула сюды сям'я Самойлаў. Прабачаемся наперад у Самойлаў, але найперш маці Фаіна Ігнатаўна здалёк заўважная. А ў Фаіны Ігнатаўны з сям'і Таранкаў на Свідзельшчыне, сведкі грымотных падзей і далучанай да іх у працяглым часе, ёсць аб чым заздаць і распавядаць. І тут жа, і нездарма напамінае пра сябе яе, Фаіны Самойла, вершаваны радок: "Стукам стукаюць гады ў незваротнасці хады..."

Вылучым адну з цікавых і ганаровых акалічнасцей у радаводзе Фаіны Ігнатаўны. Яе бацька Ігнат Таранка і маці паэта Міхася Васілька Агата — родныя брат і сястра. Да таго ж Ігнат Самойла — хросны бацька аўтара "Шуму баровага". А з тыбульцяў шутара Крушнікі, дзе жылі цэлыя пакаленні Таранкаў, засталіся Фаіна Ігнатаўна з Бандароў і яе стрыечная сястра Ірына Іванаўна з Астрына.

"Жылі мы ў Крушніках на правым беразе Котры. А характэрнаў наўкол было надзвычайнае, — пачынае Фаіна Ігнатаўна. — Хоць зараз завітай туды, дык за некалькі верст ад Васільковай Баброўні на Котры знойдзеш такую затоку з лілеямі — падобных няма ў свеце. З аднаго боку Крушнікаў цягнуўся даўжэзны стары казённы бор. З другога — вялізным дываном ляжаў квяцісты луг. Жытнёвае поле і празрыстая Котра завяршалі вянок радзімага месца.

Ды вось дзіва — ні векавыя дубы на рачным беразе, ні бусліныя перазовы над лугавой прасторай, ні цяжкая сялянская праца ў полі не засланілі ў нялёгка 20–30-я гады дружныя сем'і Таранкаў ад... кнігі. Наадварот, усё гэта неяк само па сабе хораша спалучалася і далучала і дарослых, і дзяцей да неабдымнага свету старонак. Кніга і сапраўды была тады ў нашых хатах нярэдкай з'явай. Не паверыце! — усклікае Фаіна Ігнатаўна. — Касец ідзе на луг касіць і за халаву запіхвае яе, родную, у тонкай вокладцы. Прыдасца хвіліна адпачынку, схованкі ад сонцапёку, — можна будзе пачытаць услых для пашырэння кругагляду і свайго, і вяскоўцаў.

Тут хочацца дадаць, што мой дзядзька Мікалай, бацькаў брат, яшчэ за царом скончыў настаўніцкую семінарыю і працаваў у Гродзенскай воласці настаўнікам, дый увогуле, дзяды і бацькі былі людзьмі пісьменнымі. Дык вось Мікалай Таранка прывозіў нам незабыўныя зборнікі паззіі Някрасава, Пушкіна, Лермантава, кнігі Тургенева, Талстога. Любым пазтам быў Някрасаў, пэўна, найбліжэйшы сялянскай душы, зачыталіся Л.Талстым, што і казаць пра Коласа і Купалу, Цётку, а пазней прыйшла Канстанцыя Буйло. Гэта адтуль я, дзіця, запомніла Багдановіча:

*У родным краю ёсць крыніца
Жывой вады.
Там толькі я магу пазбыцца
Свайей нуды.*

Час, як вы самі бачыце, здольны мяняць адносіны да кнігі і да яе творцаў. У нашай сям'і, колькі памятаю, шанавалі кнігі. Яны стаялі на спецыяльнай дубовай паліцы, занавешаныя вышыванкай, аберагалі..."

Наша гутарка з Фаінай Ігна-

таўнай зноў і зноў скіроўваецца да незабыўнага сваяка гаспадыні — паэта Міхася Васілька.

"Міхась Васілёк прыходзіў на наш хутар з Баброўні два-тры разы на тыдзень. І гэта былі выключна цікавыя хвіліны — быць побач з ім. Ды што там хвіліны, я тое зараз бачу як эпоху на пачатку свайго свядомага жыцця.

Прыгадваецца выпадак, звязаны з Міхасём Восіпавічам і, звярніце ўвагу, з кнігамі, калі не больш таго... Неяк узімку ў нашу хату наведлася маладзіца, з выгляду гараджанка. Незнаёмка адрэкамендавала сябе: "Я — знаёмая Васілька Зоська". Яе пазначылі абарэлі, накармілі. Хутка з'явіўся і сам Васілёк. Госця дастала з валізі кнігі і перадала яму. І мне дасталася кніжачка "Першыя зярняты", якая якраз і была першай чытанкай для дзетак-беларусаў. Запомнілася назаўсёды: на першай старонцы быў верш Янкі Купалы, а з яго вынікала: "Вучыся, нябожа, вучэнне паможа змагацца з нядоляй, з няволяй..."

Неўзабаве ў нашай хаце паліцыянты — пэўна, не без даносу — зрабілі вобыск. Але дарэмна: спазніліся ягамосьці. А літаратура ад той прывабнай кніганошы, зразумела, была пад забаронай."

Поруч з кнігай, як распавядала Фаіна Ігнатаўна, у сям'і Таранкаў заўсёды жыла песня, а з часам загнездаваліся і самадзейныя спектаклі на немудрагелістых вясковых падмостках. Галасы ў Ігната, Мікалая, Івана Таранкаў былі прыгожыя, меладычныя, а пра сясцёр Агату, Лідзію, Вольгу і казаць няма чаго. Далучыліся да іх малодшыя Васільковы сёстры Надзея і Глаша. І нездарма прагна цягнулася насустрэч тым галасам моладзь з наваколя — з Шкленска, Шчанца, Дземшаў... І гучалі на ўсю маладую моц "Вячэрні звон", "Ці ўсе лугі пакошаны", "Люблю наш край"...

Спектаклі, завадатарам якіх таксама быў Васілёк, а яго дзейным памагатым Сяня Таранка, нягледзячы на цяжасці з дэз-волам ад улад на іх пастаноўку, ладзіліся ўзнісла і мелі поспех у землякоў. А там былі "Пінская шляхта" і "Паўлінка", "Модны шляхцок" і "Мікітаў лапач".... І несумненна, што сышлі яны ў тагачасную заходнебеларускую вёску з тых жа чаканых кніжных старонак.

І нібы ў працяг матчыных згадак дачка Галіна вымае з шафы выданні, якія захаваліся тут ад іх былога ўладальніка, яе дзеда Восіпа Самойлы. Сярод іх ужо неад'емныя ад гісторыі "Дудка беларуская" і "Смьк беларускі" Францішка Багушэвіча, перавададзеныя Беларускай інстытутам гаспадаркі і культуры ў 1939 годзе. Побач аповесць "Хлапец"

Вінчука Адважнага з выдавецтва "Беларуская крыніца" ў Вільні (1935). А вось ужо і з іншага чытацкага кола: шосты нумар Беларускай земляробчай бібліятэкі "Сакрэт ураджаю, або Якім насеннем засяць і як яго на сяўбу загатаўляць" (бясплатны дадатак да "Самапомачы", Вільня). Ёсць чым захапіцца прагну да кніжнай даўніны. І гэтыя выданні захаваліся ў Самойлаў, бо ім не выпала доля трапіць у скрыню з небяспечнымі кнігамі, якую Таранкі ў час нямецкай акупацыі далей ад бяды і злыдняў захапілі ў зямлю. Запаветная скрыня згінула. Напаткаў трагічны лёс і двух братоў Фаіны Ігнатаўны Сяню і Віцю, жорстка закатаваных фашыстамі.

А зараз наспявае час нанова звярнуцца яшчэ да адной кнігі — нованароджанай. Чаму нанова і да якой, урэшце, кнігі? Нагадаем у такім разе пра пазычаны зборнік "Сола трох галасоў" — аўтары: сямейнае трыо Самойлаў: маці Фаіна Ігнатаўна, дачка Галіна, сын Валянцін. Пяшчотны штрых кнігі: яна прысвечана мужу і бацьку Сямену Самойлу.

Насуперак сумненням, зборнік унікальны — дзе яшчэ сёння знойдзецца ў беларускім свеце падобная пазыччаная сямейка? — атрымаў прыхільны прыём у час і так званых прэзентацый не толькі "дома" — у Галавачах, на Свідзельскім цукровым камбінаце, у небезвядомых Путрышках, але і ў рэспубліканскай прэсе. І ў ЛІМе адгукнуліся, і ў "Звяздзе" заўважылі, бо і выявілася нібы раптам, што абедзве жанкі-аўтаркі зусім не ўпершыню сыходзяць пад чытацкія позіркы на старонкі друку рознага ўзроўню, і аўтар-мужчына таксама здаўся куды як не хлопчыкам для біцця на пазыччым памосце. І будзьце ласкавы, у "Сола трох галасоў" адразу адчулася разважлівая памяць старэйшага пакалення і не ачарсцвелае ад жыццёвых выпрабаванняў і згрызот пачуцця маладзейшых.

Па дарозе з Бандароў, пакінуўшы гасціну ў нашых шанюных знаёмцаў, краем вока зазіраю ў лісты з вершамі, перададзенымі з рук у рукі Галінай Самойла. І спакушаюся! Аўтарка неназойліва і спагадна радзіць:

*Прыгледзься: дождж над
стрэхамі маросіць.
Адчуй: трымціць пяшчота
ў хвалях рэк.
Спяваюць птушкі,
шэпчуцца калоссі...
Паслухай, чалавек.
Хіба не варты пазтэчын зварот
будучай кнігі!*

Юрка ГОЛУБ.

прэзентацыя

У Нацыянальным музеі гісторыі і культуры Беларусі адбылася вечарына, прысвечаная 140-годдзю з дня нараджэння сьляняй беларускай, мецэнаткі, княгіні Магдаліны Радзівіл. Падзея гэта адбылася на выставе "Гістарычны партрэт Вялікага княства Літоўскага XVI-XVIII стагоддзя". Уверцюрай да вечарыны стала выступленне фальклорнага гурта "Тутэйшая шляхта". У выкананні артыстаў прагучалі музычныя творы на словы Яна Чачота, а таксама напісаныя кіраўніком калектыву Лявонам Махначом. Фалькгурт змяніў цёпла сустрэты пісьменнік Уладзімір Содаль, які прадставіў аўтара кнігі "Белы лебедзь у промнях славы" журналіста Віктара Хурсіка.

ДАРУЙ НАМ, МАГДАЛІНА...

Спадар Хурсік пачаў гутарку пра знакаміты род Завішаў, адкуль бярэ свае карані Магдаліна па бацькоўскай лініі. Яе бацька Іван Завіша шмат гадоў пражыў у Польшчы, захапляўся розумам і ўчынкамі сваіх родзічаў, у прыватнасці, мінскага ваяводы Крыштафа Станіслава Завішы.

Як піша аўтар кнігі, "Магдаліна была выхавана на французскі манер, атрымала бліскучую адукацыю і, магчыма, назаўсёды засталася б невядомай апалячанай арыстакраткай, калі б не адвечная любоў да Беларусі. Менавіта яна на працягу ўсяго жыцця прадвызначала яе ўчынкi.

Растлумачыць розумам тую бескарысліваю адданасць немагчыма. Гэта была праява Бога".

Дзякуючы Магдаліне (у першым шлюбе Красінскай, у другім — Радзівіл), выдавалася "Наша ніва". Княгіня ахвяравала значную суму на стварэнне бібліятэкі беларускай суполкі пры рымска-каталіцкай духоўнай акадэміі ў Санкт-Пецярбургу. На яе грошы былі куплены ўнікальныя кнігі па беларусазнаўству. Магдаліна Радзівіл была знаёмай з І.Луцкевічам, А.Уласавым, Эпімах-Шыпілам. Шмат дапамагала ім на беларускай ніве, фундавала значныя сродкі.

Знакамітыя выданні, такія, як "Вянок" М.Багдановіча, "Курганная кветка" К.Буйло, "Васількі" Ядвігіна Ш. і іншыя, былі выдадзены, дзякуючы дабрачыннай падтрымцы княгіні. Магдаліна адкрывала школы ў радавых маёнках для дзетак простых сялян, дзе навучанне вялося на роднай ім беларускай мове.

Не заўсёды беларуская магнатка чула ў свой адрас словы падзякі і разумення з боку тых, каму дапамагала. Але для Магдаліны, сапраўднай патрыёткі, самай галоўнай марай было "убачыць свае вочыны квітнеючымі ў складзе вольнай,

дэмакратычнай, незалежнай Беларусі". На жаль, убачыць ёй гэта не давялося. Вымушана пакінуць свой родны кут, яна памерла на чужыне.

Уклад на карысць беларускай культуры, асветніцтва княгіні Магдаліны Радзівіл цяжка пераацаніць. Незаслужана забытая, сёння яна быццам паўстала перад намі зноў, каб мы шанавалі сваю гісторыю, ганарыліся такімі славымі асобамі, адной з якіх з'яўляецца мецэнатка, асветніца Магдаліна Радзівіл.

Кніга "Белы лебедзь у промнях славы" В.Хурсіка змяшчае шмат цікавых фота- і дакументальных матэрыялаў, якія друкуюцца ўпершыню. Яна выйшла невялікім зусім накладам і фактычна адразу стала бестселерам.

Магдаліна РАДЗІВІЛ і яе дачка Людвіка.

Пасля вечарыны слухачы доўга не адпускалі аўтара кнігі. Задавалі шмат пытанняў і стаялі ў чарзе за аўтографам.

Віктар Хурсік адкрыў сакрэт, што рыхтуе яшчэ больш грунтоўнае выданне пра нашу славетную суайчынніцу Магдаліну Радзівіл.

А нам застаецца толькі чакаць гэтай новай сустрэчы з гісторыяй.

Наталля МАРЦЫНКЕВІЧ.

дні культуры

У ГОСЦІ ДА СУСЕДЗЯЎ

Ва Украіне наспяхова завяршыліся Дні культуры Рэспублікі Беларусь. Выступленні айчынных артыстаў — Дзяржаўнага ансамбля танца і ансамбля "Камерата" — прайшлі з анішлагам.

Добрыя водгукі атрымала выстава з фондаў Музея сучаснага выяўленчага мастацтва і праграма беларускіх фільмаў. У рамках свят адбылася сустрэча міністраў культуры Беларусі

і Украіны Леаніда Гулякі і Юрыя Багучкага, у ходзе якой было абмеркавана пытанне аб "культурным" візіце ў адказ з боку Украіны на наступны год.

"Мінск-навіны".

спадчына

Два гады таму мінскія студэнты распачалі інтэрнэ-таўскі сайт пад загадкавай назвай "Беларусь у 4 нагі". За гэты час ён развіўся і нават набыў міжнародную вядомасць.

Вось што стваральнікі сайта, сярэдні ўзрост якіх — дваццаць гадоў, раскажваюць пра гэтую цікавую гісторыю і свае новыя планы.

Андрэй БАРАШКА, студэнт факультэта міжнародных стасункаў БДУ, кіраўнік экспедыцыйнай групы, якая займаецца выпускам сайта "Беларусь у 4 нагі":

— Напачатку трохі гісторыі. Усё пачалося 9 чэрвеня 2000 года з паездкі ў старажытны Заслаўль. Потым мы ажыццявілі вандроўку па гістарычных мясцінах Заходняй Беларусі. У час такіх падарожжаў было зроблена шмат фотаздымкаў помнікаў архітэктуры. Тады ўзнікла ідэя: пазнаёміць з сабраным матэрыялам праз інтэрнэт іншых. Вось так з'явіўся наш сайт.

— Чаму менавіта такую назву ён атрымаў?

— Усе нашы першыя вандроўкі былі зроблены мною і Аляксандрам Курылёнкам. Мы ў чатыры нагі адмералі шмат кіламетраў па краіне. Таму наш праект, а потым і сайт атрымаў такую незвычайную, на першы погляд, назву — "Беларусь у 4 нагі" — www.the4feet.com. Затым да яго далучыліся іншыя.

— Колькі помнікаў прадстаўлена на вашым сайце?

— Каля дзвюх соцень фотаздымкаў. І колькасць іх расце. Па афіцыйнай статыстыцы, толькі ў Заходняй Беларусі налічваецца каля 560 помнікаў архітэктуры. А на самай справе іх значна больш. Апроч фота, апісання нашых паездак, мы яшчэ практыкуем фотаздымкі. Пра гэта больш падрабязна раскажа Нікіта.

Нікіта БЯЗРУКАЎ, студэнт Акадэміі кіравання:

— На самай справе фотаздымкаў пачаў спачатку рабіць кіраўнік нашага праекта Андрэй Барашка, які фатаграфавалі замкі, а побач з імі трактары, машыны, коней, іншыя рэаліі нашай беларускай рэчаіснасці. Я падахліў яго ідэю, прадоўжыў пачынанне.

— Як вядома, ваша сайтаўская старонка, прысвечаная Косаўскаму палацу, набыла шмат шуму...

Андрэй Барашка:

— Так, пра яе згадвалі ў прэсе. А распачыналася ўсё такім чынам. У БДУ на трэцім курсе гістарычнага факультэта навукаюцца студэнты, якія арганізавалі ініцыятыўную групу па падтрымцы гэтага помніка архітэктуры і назвалі яе "Косаўскаму палацу — жыццё!". Яны спрабуюць прыцягнуць увагу грамадскасці да ўнікальнага архітэктурнага аб'екта. Будучыя гісторыкі пастаянна ездзяць туды, жывуць у палатках, прыбіраюць тэрыторыю, імкнучы знайсці спонсараў, якія б пасадзейнічалі ў справе адраджэння Косаўскага палаца. Мы вырашылі іх падтрымаць у інфармацыйным плане. І зрабілі асобны сайт у нашым сайце.

Косава — унікальны архітэктурны комплекс на тэрыторыі Беларусі. Адметны ён тым, што ў сярэдзіне XIX стагоддзя там была пабудавана сядзіба-рэзідэнцыя буйнога

МАЛАДЗЁЖНЫ ПРАЕКТ "БЕЛАРУСЬ У 4 НАГІ"

прамыслоўца Вандаліна Пуслоўскага. І ва ўрочышчы Мерачоўшчына знаходзіцца дом, дзе нарадзіўся Тадэвуш Касцюшка. Так супала, што Вандалін Пуслоўскі вырашыў пабудаваць сваю рэзідэнцыю насупраць радавога дома Тадэвуша Касцюшкі. У Косаве захаваліся Траецкі касцёл, у якім у маленстве хрысцілі будучага нацыянальнага героя Беларусі Тадэвуша Касцюшку. Сам палац Вандаліна Пуслоўскага ўнікальны па сваёй архітэктуры: гэта рэспектыўная готыка з элементамі класіцызму, якая вельмі нагадвае сярэднявечныя еўрапейскія абарончыя замкі. Гаспадар быў фанатам сярэднявечнай Еўропы і таму вырашыў пабудаваць для сябе штосьці падобнае. Навокал былі пейзажны парк і батанічны сад з вялікай колькасцю экзатычных раслін. Пакоі (іх было каля ста) не паходзілі адзін на адзін. Некаторыя нават замест падлогі мелі акварыумы. Пра гэтае непаўторнае месца было складзена шмат легенд. Самая распаўсюджаная: быццам бы Косаўскі палац быў злучаны падземным ходам з Ружанскім і меў працягласць 25 кіламетраў. Аўтары праекта гэтай унікальнай пабудовы — вядомыя архітэктары Марконі і Яшчольд, а фрэскавага роспісу сцен залаў — мастак Жмурка. Аналагічную пабудову ў Еўропе — замак Гагенцолераў — можна сустрэць толькі ў Камянцы-Зембавецкім, што ў Польскай Сілезіі.

— Цікава, якія апошнія навіны пра Косаўскі палац змяшчае ваш сайт?

— У Косаўскага палаца засталіся толькі нясучыя канструкцыі. Шчыра кажучы, аб'ект знаходзіцца ў крытычным стане. Але пабудова яшчэ не такая старая, яе можна адрастаўраваць. На жаль, не захаваліся бацькоўскі дом Тадэвуша Касцюшкі. І зараз стаіць пытанне ўзвесці нанова дом і адкрыць там музей. Пры сучасным стане будаўніцтва такое — не праблема. Усім гэтымі пытаннямі ў межах сваіх сіл і магчымасцей займаецца ініцыятыўная група "Косаўскаму палацу — жыццё!". Мы паведамляем пра ўсе захады групы. Цікавая акцыя адбылася сёлета, калі ў Косаве быў праведзены чарговы архітэктурны лагер. Моладзь, якая прыехала сюды з роз-

ных куткоў Беларусі, прыбырала тэрыторыю, дапамагала абсталяваць аўтамабільныя стаянкі, бо сюды часам наведваюцца турысты.

— Наколькі вядома, Косаўскім палацам зацікавіліся ў Эстоніі, Расіі...

— Так, расіяне дастаткова ведаюць пра Косава і, увогуле, пра наш сайт. Усходнія суседзі звяртаюцца да нас, цікавяцца больш падрабязнай інфармацыяй пра нашы культурныя каштоўнасці.

— Але ж ног, відаць, яшчэ пабольшала з часу ўтварэння сайта?..

— Ног, вядома, пабольшала. Зараз іх чатырнаццаць. Аднак у асноўным усё-такі вандруюць чатыры нагі. Астатнія па жаданні маюць магчымасць да нас далучацца. Вось нядаўна ў якасці вандроўніка дэбютаваў Паша. Ад камп'ютэра адарвалі чалавека на цэлыя два дні. Наша група выязджала ў нарачанскі край, Браслаў. Хутка будзе на сайце новая інфармацыя.

Мы там пабывалі ў такіх мясцінах, пра якія мала хто яшчэ ведае. Вёска Мосар — асобны куток Еўропы ў Беларусі. Дагледжаны газончыкі, статуі, штучныя стawy, альпійскія горкі... Такое пабачыць даволі далёка ад Мінска рэдка даводзіцца. Гэта, вядома, выклікала ў нас вялікае здзіўленне. Цяжка было нават паверыць, што ў звычайнай вёсцы паўсюль чысціня, прыгожа пафарбаваныя ўтульныя дамы, добрая ландшафтная архітэктура. Пра гэтае падарожжа таксама будзе інфармацыя на нашым сайце.

— Вернемся да Косаўскага палаца. Што вы можаце дадаць да нашумелага гісторыі з прапановай ад эстонцаў набыць гэты помнік нашай мінуўшчыны?

— Прапанова набыць Косаўскі палац прыйшла ад чалавека, які родам з тых мясцін, дзе знаходзіцца вядомы помнік архітэктуры, але зараз жыве і працуе ў Эстоніі. Ён выйшаў на нас праз інфармацыю на сайце, потым звяртаўся ў газету "Туризм и отдых". Пасля ад яго аніякай інфармацыі больш не паступала. Калі казаць шчыра, набыццё беларускага архітэктурнага помніка нерэальнае па прычыне таго, што ніводная наша гістарычная каштоўнасць, згодна з цяперашнім нацыянальным зака-

надаўствам, не можа быць набыта іншаземцам ва ўласнасць. Што ўвага да палаца прыцягнута — гэта ўжо добра. Бо, магчыма, нарэшце пачнецца яго рэстаўрацыя. Аднак, ведаючы агульны стан у гэтай справе і эканамічныя праблемы, а таксама стаўленне да мінуўшчыны ў грамадстве, відаць, давядзецца яшчэ шмат гадоў чакаць, пакуль палац будзе прыведзены ў належны стан.

— Як далей вы плануеце развіваць свой сайт?

Аляксандр КУРЫЛЁНАК, студэнт Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта:

— Пяцьдзесят старонак мы ўжо маем. Планаў у нас шмат. Было б вельмі добра арганізаваць фотавыставу і прадэманстраваць нашы фотаработы, выдаць нейкі альбом, прысвечаны нашым падарожжам. Матэрыялу намі назапашана вельмі шмат. Амаль што тысяча фотаздымкаў.

Андрэй БАРАШКА:

— Што тычыцца раздзела "Косаўскаму палацу — жыццё!", дык мы ўжо зрабілі яго на рускай, беларускай, англійскай, украінскай і нямецкай мовах. Астатняя інфармацыя сайта "Беларусь у 4 нагі" пакуль існуе ў рускамоўным варыянце.

Павел МАЛЬТО, студэнт Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта:

— Спачатку было ўсё даволі проста. Змяшчалі фота і тэкст да іх. Потым пачалі з'яўляцца маленькія праекты і міні-сайты. Саша Курылёнак асобна рабіў сайт пра Гальшаны, яго замак. Зараз гэты сайт далучаецца да нашага. Увогуле, падборка па культуры ў нашых рэсурсах даволі вялікая і будзе далей дынамічна развівацца. Яшчэ задумваецца праект "Гарады Беларусі". Там мяркуецца змяшчаць інфармацыю, у першую чаргу, культурнага накірунку, пра розныя гарады нашай краіны. Мы хочам, каб наш сайт быў свайго роду візітнай карткай Беларусі. І яшчэ ёсць адзін цікавы праект, які пачаў рэалізоўваць Андрэй Барашка. Ён раскажвае, як жывуць людзі трохі далей ад сталіцы, у правінцыі. Дасюль у інтэрнэце нічога падобнага яшчэ не было. Наш сайт абнаўляецца амаль кожны дзень, заходзьце ў "госці"!

Наталля БОГУШ.

незабытае

ПЕРАМОГА СТАНІСЛАВА ШМУГЛЕЎСКАГА

У Мінску, у Грамадскім прэс-цэнтры Дома прэсы, адбылася прэзентацыя кнігі Станіслава Шмуглеўскага "Прызваныя Отчеством". Станіслаў Шмуглеўскі — не пісьменнік.

Юрыст па адукацыі, ён усё жыццё прысвяціў юрыспрудэнцыі. А вось яго юнацкія гады напоўнены зусім іншым зместам. Менавіта гэтай перыяду жыцця і прысвечана кніга.

Ніколі не думаў семнаццацігадовы хлопец, што лёс прызначыць яму выпрабаванне, якое не кожнаму даросламу пад сілу. Калі нямецка-фашысцкія захопнікі прыйшлі ў пасёлак Асінторф, што ў Дубровенскім раёне на Віцебшчыне, былі дырэктар торфапрадпрыемства і камандзір партызанскага атрада Г.Амельчанка стварыў у пасёлку падпольную групу з маладых рабочых і вучняў мясцовай школы, якая налічвала амаль пяцьдзесят чалавек. Узначалі яе Станіслаў Шмуглеўскі. Яму давялося працаваць пад кіраўніцтвам вядомых камандзіраў партызанскіх брыгад К.Заслонова і І.Шлапакова. Групу падпольшчыкаў былі створаны і дзейнічалі таксама ў Дуброўне, у вёсках Азёры, Заполле, Судзілавічы, у лагеры ваеннапалонных. Падпольшчыкі працавалі ў нямецкіх установах перакладчыкамі, тэлефаністамі, сакратарамі, што дала магчымасць здабываць неабходныя звесткі для партызан, пашпарты і пропускі. Яны распаўсюджвалі ўлёткі са звесткамі з фронту, перапраўлялі да партызан людзей, якім пагражала небяспека.

Пра ўсё гэта і распавядае ў сваёй кнізе Станіслаў Шмуглеўскі, які лічыць, што сённяшня моладзь павінна ведаць гісторыю і вучыцца мужнасці ў сваіх аднагодкаў з саракавых ваенных гадоў. Гэта даўна памяці тым, з кім Станіслаў Шмуглеўскі ўступіў у смяротны бой з фашызмам і хто дажыў да перамогі. І яшчэ адзін штрых: ветэран вайны не дачакаўся "чаргі" ў дзяржаўным выдавецтве і выдаў пяцьсот асобнікаў кнігі за свой кошт.

Станіслаў ШМУГЛЕЎСКІ.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

памежжа

"ШЛЯХ ДА ўЗАЕМНАСЦІ"

Так называлася Міжнародная навуковая канферэнцыя, якая адбылася ў Гродзенскім дзяржаўным універсітэце імя Янкі Купалы і на чарзе вось ужо дзесяць гадоў праводзіцца на Беластоцчыне і Гродзеншчыне.

На гэты раз навукоўцы дзвюх суседніх краін плённа папрацавалі ў секцыях "Мовазнаўства", "Гісторыя", "Літаратуразнаўства ад Адраджэння да пачатку XX стагоддзя", "Літаратуразнаўства XX стагоддзя", "Гісторыя культуры і этнаканфесійных стасункаў", "Польска-беларускія культурныя адносіны ў сучасным грамадстве". Як лічыць кандыдат гістарычных навук Аляксандр Богуш, канферэнцыя дала новы штуршок культурна-асветніцкай дзейнасці на беларуска-польскім памежжы.

Удзельнікі сустрэчы наведалі старажытныя Навагрудак і Мір, дзе пазнаёмліліся з помнікамі гісторыі і культуры.

Матэрыялы X Міжнароднай канферэнцыі "Шлях да ўзаемнасці" будучы выдадзены асобным зборнікам.

Алесь ЖАЛКОЎСКІ.

зваротная сувязь

ПОЛЬШЧА

З гісторыі школьніцтва

Пасляваенная гісторыя беларускай школы ў Польшчы – гэта барацьба за захаванне роднай мовы і права вывучаць яе ў школах. Адрозненне вызвалення ў 1944 годзе на Беласточчыне пачалі стварацца школы, дзе можна было вывучаць беларускую мову. Беларуская моладзь вельмі ахвотна гарнулася да навукі, бо бачыла ў сваёй адукацыі рэальны шанс на лепшую будучыню.

Восенню таго ж года адкрылася беларуская гімназія ў Бельску Падляшскім. Разам з падставовай школай, дзе таксама вучылі беларускую мову, яна стала ядром беларускасці ў горадзе. Жадаючых вучыцца ў гэтых школах было вельмі шмат, бо ўпершыню беларусы на Беласточчыне мелі неабмежаваную магчымасць атрымліваць веды і вывучаць родную мову. Нягледзячы на шматлікія спробы з боку дзяржаўных улад спыніць вывучэнне беларускай мовы, школа мянялася арганізацыйна, але існавала. У 1965 годзе яна ператварылася ў васьмігадовую падставовую школу №3, а яе першым дырэктарам стала Надзея Цар. Школа трымала высокі ўзровень навучання, а яе выпускнікі паступалі без праблем у найлепшыя сярэднія школы горада і ваяводства.

У апошнія гады ў Польшчы праводзілася вялікая рэформа ўсёй сістэмы адукацыі, у выніку якой змянілася навучанне ў падставовай і сярэдніх школах. Цяпер першыя тры гады вучань атрымлівае веды ў інтэграваным навучанні ўсіх прадметаў, а наступныя вучыцца прадметнымі блокамі. Далей ён паступае ў трохгадовую гімназію і завяршае сярэдняю адукацыю ў агульнаадукацыйным ці прафіляваным ліцэі, тэхнікуме або прафесійнай школе. Уся рэформа была задумана для паляпшэння падрыхтоўкі маладых людзей да дарослага жыцця, бо старая сістэма давала шмат тэарэтычных ведаў, але не хапала ў моладзі навыкаў для самастойнага вырашэння цяжкіх жыццёвых праблем.

У выніку гэтай рэформы ў 2000 годзе на базе падставовай

школы ўзнік комплекс школ з дадатковым вывучэннем беларускай мовы, які спалучыў цяпер ужо 6-гадовую падставовую школу і гімназію. Зараз школа – адзіная ў горадзе, дзе можна вывучаць беларускую мову, і таму большасць з 900 вучняў – беларусы. Цікава, што выпускнікі гэтай школы намнога часцей, чым з іншых школ, паступаюць у сярэднія навучальныя ўстановы. У 2002 годзе ў сярэднім па ўсёй краіне 44 працэнты вучняў здалі экзамены ў агульнаадукацыйны ліцэі, якія не даюць прафесіі, а толькі рыхтуюць да паступлення ў ВНУ. З “беларускага” комплексу школ аж 83 працэнты вучняў паступілі ў такія ліцэі. Гэта амаль у два разы больш, чым у сярэднім па краіне! У гэтым годзе толькі тры вучні трапілі ў прафесійныя школы, а астатнія здалі экзамены ў тэхнікумы і прафіляваныя ліцэі, якія даюць прафесію і атэстат сталасці, а гэта значыць, што большасць гэтых вучняў будзе прадаўжаць сваю вучобу ва ўніверсітэтах і інстытутах. Многія гімназісты (каля 70 працэнтаў) выбіраюць агульнаадукацыйны ліцэі імя Браніслава Тарашкевіча, дзе далей вывучаюць родную беларускую мову. Гэты ліцэй па сваіх выніках – адзін з лепшых у краіне.

Як відаць, беларуская моладзь з Беласточчыны не ўпускае свой шанс і з усіх сіл стараецца атрымаць найлепшую адукацыю, а таксама не забывае пра свае карані. Ужо цяпер на Падляшшы ёсць свая беларуская інтэлігенцыя, з якой не сорамна ўваходзіць у аб’яднаную Еўропу.

Андрэй МАРОЗ, Гайнаўка.

весткі з суполак

НА ВІННІЧЫНЕ СВЯТА...

Снежань 2002 года – святочны для беларусаў, якія жывуць на Віннічыне (Украіна). Адных сюды прымусілі прыехаць вайсковыя абавязкі, іншых прываблілі ўкраінскія прыгажуні, трэціх пацягнула зямелька ці новыя заводы, чацвёртыя прыехалі па накіраванні як маладыя спецыялісты... Па перапісу, які адбыўся ў гэтым годзе, толькі ў Вінніцы жыве больш за паўтары тысячы сем’яў, у якіх бацька ці маці маюць беларускія карані. І ў вобласці амаль дзве тысячы беларусаў і беларусак.

Дык пра якое свята размова?

Пяць гадоў таму адбылося першае пасяджэнне ініцыятыўнай групы па стварэнні Вінніцкага абласнога зямляцтва беларусаў. А калі бяруцца за справу энтузіясты, дык і рэалізуецца задуманае паспяхова. 20 снежня быў праведзены ўстаноўчы сход актыву беларусаў Ленінскага раёна горада Вінніцы, потым прайшлі такія сходы ў Замасцянскім раёне Вінніцы і ў вялікім горадзе абласнога падпарадкавання Жмерынцы. Сходы былі праведзены і ў іншых асяродках, дзе сустракаліся нашы землякі дзеля стварэння і афіцыйнай рэгістрацыі, як нам тады казалі, арганізацыі нацыянальных меншасцей, што жывуць на Віннічыне.

Мяне ўжо тады гэта назва засмучала. А цяпер тым больш. Якое ж дачыненне маюць словы “нацыянальная меншасць” да людзей, якія ажаніліся з украінкамі ці выйшлі замуж за ўкраінцаў?! Жывуць дружна, маюць дзяцей і

ўнукаў... Трэба адпаведна і правільна называць нашу арганізацыю. Дапамагла ў гэтай справе абласная юстыцыя. Зарэгістравалі нас як “Вінніцкае абласное зямляцтва беларусаў”.

Вялікае наша свята пачнецца 20 снежня 2002 года, і праводзіць яго будзем потым па тых раёнах і ў тых даты, калі там адбыліся першыя ўстаноўчыя сходы актыву. Завяршаць такое свята будзем у 2003 годзе 24 красавіка: у гэты дзень 1998 года нам выдалі пасведчанне аб рэгістрацыі. Цікава было б расказаць пра ўсё, што зроблена за пяць гадоў. Але пра гэта будзем паведамляць чытачам праз нашу газету “Голас Радзімы”, калі будзе згода паважанай рэдакцыі.

У гэтым пісьме хочацца выказаць шчырую падзяку рэдакцыі за клопат пра нас, уважлівых адносін да нашых пісем, за тое, што дасылаеце “Голас Радзімы”.

Шлю нізкі паклон роднай Беларусі!

адгукніцеся

ДА ЖАНЧЫН БЕЛАРУСКАЙ ЭМІГРАЦЫІ

Працуючы над імянным паказальнікам да кнігі Міколы Панькова “Хроніка беларускага жыцця на чужыне (1945-1984)”, я разпораз лавіла сябе на думцы, як часта ў гэтай кнізе згадваліся жанчыны, імёны якіх нічога не кажуць не толькі маім маладасведчаным сучаснікам-беларусам, але і спецыялістам па гісторыі беларускай эміграцыі. Пойныя імёны некаторых жанчын мне так і не ўдалося высветліць нават пры дапамозе знаёмых у ЗША, Канадзе і Аўстраліі. Чаму так адбываецца?

У беларускай гістарыяграфіі традыцыйна склалася, што галоўнымі яе героямі з’яўляюцца мужчыны. Вядомых з гісторыі жанчын, якія згадваюцца ў падручніках, можна пералічыць па пальцах: Рагнеда, Ефрасіння Полацкая, Барбара Радзівіл, Цётка, Ларыса Геніюш, Наталля Арсенева... Складваецца ўражанне, што жанчын у нашай гісторыі, у тым ліку эміграцыйнай, амаль зусім не было. Іх жыццё, інтарэсы, дзеянні, пачуцці – усё гэта не ўкладваецца ў традыцыйнае разуменне гісторыі.

Гэта ж адбываецца і ў дачыненні да гісторыі беларускай эміграцыі. Хто з маіх суайчыннікаў можа распавесці пра ўдзельніцу Міжнароднага кангрэса жанчын у Парыжы (1947 год) і рэдактарку газеты “Беларуска” Ніну Ляўковіч-Абрамчык, пра стваральніцу Беларускага жаночага згуртавання ў Кліўлендзе Клаўдзію Каляду, пра сакратара Беларускага жаночага камітэта ў штаце Вікторыя (Аўстралія) Надзею Грушу, нават пра арганізатарку Задзіночання беларускіх жанчын Канады Раісу Жук-Грышкевіч мала хто зможа згадаць. А што казаць пра іншых жанчын, якія не займалі кіруючых пасадаў? Іх нібыта няма і не было ніколі.

Як і ва ўсёй беларускай гісторыі, яны застаюцца нябачнымі дзеючымі асобамі беларускай эміграцыі. Традыцыйна на іх трымаецца ўнутраны дабрабыт сем’яў, яны імкнуцца перадаць беларускасць дзецям, яны падтрымліваюць мужоў у іх дзейнасці на нацыянальнай ніве. Аднак жанчыны таксама актыўна ўдзельнічаюць у зборы сродкаў на розныя патрэбы беларускай дыяспары, сваімі мастацкімі працамі дапамагаюць рэпрэзентаваць Беларусь на разнастайных міжнародных выставах і форумах, яны займаюць актыўную грамадскую пазіцыю. Ці ж гэ-

тага мала, каб зрабіць іх паўнапраўнымі гераінямі нашай гісторыі?

Аднак як гэтую гісторыю напісаць? Як распавесці сучаснікам-беларусам пра жанчын эміграцыі, якім нават уласна эмігранцкія выданні надавалі так мала ўвагі? Звесткі выпадае збіраць па крупінках, па фрагментарных згадках, вельмі часта без імёнаў ды прозвішчаў...

Немагчыма напісаць гісторыю жанчын беларускай эміграцыі без дапамогі саміх жанчын. І я звяртаюся да ўсіх прадстаўніц далёка не слабай паловы беларускай эміграцыі, дапамажыце, калі ласка, у зборанні матэрыялаў пра Вас і Вашых сябровак і знаёмых. Напішыце пра сваё жыццё на эміграцыі так, як Вы яго бачыце. Распавядзіце пра жаночыя арганізацыі і ўдзел жанчын у агульна-беларускіх камітэтах, таварыствах, задзіночаннях... Згадайце пра сваіх сваячак і знаёмых беларусак, якіх ужо няма, іх лёсы – частка нашай агульнай беларускай гісторыі, якую мы ўсе павінны ведаць.

У сваіх распевах Вы можаце абапірацца на пункты прапанаванага апытальніка, якія закліканы дапамагчы Вам ва ўспамінах. На падставе Вашых адказаў і апавяданняў маю надзею зрабіць не толькі адмысловае даследаванне гісторыі беларускіх жанчын на эміграцыі, але і стварыць энцыклапедычны даведнік персаналі і арганізацый, а таксама выдаць зборнік успамінаў прадстаўніц беларускай дыяспары.

Жанчыны беларускай эміграцыі, адгукніцеся! Хто напіша Вашу гісторыю, калі не Вы самі?!

Апытальнік

1. Агульныя біяграфічныя звесткі: імя, прозвішча, год і месца нараджэння, бацькі, адукацыя, сучасны склад сям’і.

суайчыннікам, а яшчэ настальгічны верш пра Радзіму. Прашу не крытыкаваць строга, бо гэта першы верш у маім жыцці.

Святая мая Радзіма!
Паклон табе шле твой сын Уладзімір.

Я дужа хачу ў сваю старонку,
Хаця тут паўвека пражыў і пахаваў
бацькоў, дачку і жонку.
Як бы крылы моцныя я меў,
Дык сёння б на Радзіму птушкай паляцеў!

Прысеў бы адпачыць з дарогі
пад бярозкай тонкай
Ды паслухаў бы, як салавейка
шчабеча звонка,
Як ручаёк журчыць і ціха шапоча,
Быццам сваёй ласкай супакоіць мяне хоча.

А пасля адпачынку нагрэў бы баньку
і спацьваў бы пасля аж да ранку.

На золку устаў бы раней за сонца,
Каб яго сустрэць каля бацькоўскага аконца.
І сказаў бы: “Свяці яшчэ доўга, сонца,
І ў гэтае, калісьці малое аконца”.

Потым пад абразом прысеў бы,
Чарачку наліў бы самагонкі
І яешню з салам і чорным хлебам

жытнім з’еў бы.
Ды застываў бы песню “Мой родны кут”
Так звонка-звонка, каб пачула яе ўся
мая родная старонка.

Уладзімір ДЗЯМЕШКА,

заснавальнік Вінніцкага абласнога зямляцтва беларусаў.

2. Калі і пры якіх абставінах Вы выехалі з Беларусі? Чым займаліся да ад’езду за мяжу?

3. У якіх умовах жыла Ваша сям’я да таго, як асела на сталае жыхарства? Чым займаліся Вы?

4. Чаму Ваша сям’я асела менавіта ў гэтай краіне? Якія абставіны на гэта паўплывалі? Хто рабіў выбар?

5. Як развівалася Ваша прафесійная дзейнасць на эміграцыі?

6. Як змянілася эканамічнае жыццё Вашай сям’і на эміграцыі? Палепшала ці пагоршала?

7. Якая сфера жыцця для Вас сталая на першым месцы: сям’я ці праца? Чаму?

8. Ці змяніліся сямейныя адносіны на эміграцыі? У які бок?

9. Ці маеце Вы якое хобі? Якой літаратуры аддаеце перавагу зараз?

10. Як наладзілася Ваша рэлігійнае жыццё на эміграцыі?

11. Ці ўзнікала ў Вас патрэба ў стацунках з суайчыннікамі? Калі так, то як Вы яе задавальнялі?

12. Ці бралі Вы ўдзел у беларускіх нацыянальных і адмысловых жаночых арганізацыях? Калі і ў якіх?

13. Як змянілася культурнае жыццё Вашай сям’і на эміграцыі? На якой мове Вы размаўляеце ў сям’і? Ці вучылі дзяцей беларускай мове? Хто ў сям’і, на Вашу думку, быў захавальнікам нацыянальных традыцый?

14. Ці ўзнікала ў Вас жаданне вярнуцца на Радзіму? У сувязі з чым?

15. Як Вы ацэньваеце ролю жанчын у беларускім нацыянальным руху на эміграцыі: у арганізацыях, выхаванні, культурным жыцці і г.д.?

16. Пра каго яшчэ з жанчын беларускай эміграцыі Вы можаце паведаміць?

Вашыя адказы накіроўвайце, калі ласка, на адрас:

Гардзіенка Наталлі,
вул.Казінец, 51/5-8,
220099, Мінск,
Беларусь

(e-mail: hardzjenka@tut.by) або на адрас Лявона Юрэвіча ў Нью-Йорку (ён знойдзе магчымасць перадаць іх у Мінск):

Lіавон Yurevich,
204 Ave N,
Brooklyn, NY, 11230, USA.

Наталля ГАРДЗІЕНКА.

ВАС ШУКАЮЦЬ І ЧАКАЮЦЬ СВАЯКІ

ДЫЛЕЎСКІ Юльян Аляксеевіч шукае брата Дылеўскага Уладзіміра Аляксеевіча. Уладзімір, адгукніся, адрас ранейшы.

ГАРБАЦЭВІЧ (Дылеўская) Вера Пятроўна шукае сястру бацькі і яе нашчадкаў. Гарбацэвіч Паліна Рыгораўна (па мужу Доста) паехала ў Амерыку яшчэ да рэвалюцыі, на пачатку XX стагоддзя. Родныя на Гродзеншчыне атрымалі ад яе фотакартку, на якой былі двое дзетак-блізнятак. На адваротным баку фотаздымка пазначана “Паліна Доста”.

Чакаем адказаў на адрас: Гродзенская вобласць, Мастойскі раён, вёска Пескі. Дылеўскім Ю.А. і В.П.

Алесь НАВАРЫЧ

ПАНІ З САБАЧКАМ, або ПАД КВЕТКАМІ МАГНОЛІЙ...

АПОВЕСЦЬ

А тут хлопцы-мытнікі, памежнікі, яшчэ нашы, беларускія, папярэджаюць:

— Мы — нічога. Мы людзі, і мы па-людску да вас. Як беларусы да беларусаў. А там, — за мост праз раку паказваюць, — браткі-халы. Пакуль яшчэ тут, зрабіце вы гэтую даведку...

Ну і пабегу з пекінесам пад пахай Архірэя ў пошуках ветслужбы. Знайшоў, усімі праўдамі і няпраўдамі зрабіў тую даведку. Прыбег. Сядзіць у купэ ягонага абранніка, ледзь не плача.

— Што такое?

— Ды пашпарт, дурніца дурная, яшчэ савецкі...

— Як? І ў мяне ж савецкі...

— А так... фотакартка не ўклееная, што мне дваццаць пяць гадоў...

Пагранічнікі хадзілі, кажуць, праз мяжу не пусцілі. Спала я, разумеш, спала... Не трэба было, нікуды не ездзіла, дык і навошта ён мне, думала. Усё хацела сама дакументы аднесці, ды Валік (мужа так зваць, валютчыка) сказаў, што ў яго там у пашпартным стала знаёмая, ж трэба будзе, уклеяць за паўгадзіны... Што будзем рабіць, Валодзечка?...

— А што рабіць? Куку ў руку рабіць, што рабіць. Сваім і ўкраінскім. Грошы ж ёсць...

Уздыхнулі яны, зачыніліся і давай цалавацца. Як маладыя.

Ну і што, вы думаеце, з гэтага выйшла? А вось што. Нацалаваліся, а ён глядзіць на яе гэтак падазраюча, а яна вочы апускае, зірне і апускае. І раптам ён пайшоў, прыходзіць са шклянкай вады. Ставіць на столік, бярэ фотаапарат. А яна як закрывае:

— Ты што, думаеш, я не ведаю, што ты здагадаўся? Думаеш, я дурніца? Ты мяне фоткнуць хочаш такую?

— Правільна, — кажа фатограф. — Даставай і кладзі ў шклянку, а я цябе такую і сфатаграфую. Такая ты — самая натуральная і ёсць. Во ў чым твая загадка...

— Усе вы сволачы, — заплакала яна. — Валік чорт! Нікуды я з табой не паеду.

— А магноліі? А рададэндраны?

— Я кальцыі згубіла, — плача яна, — калі дзіця нарадзіла. Не забывай, я — маці.

— Пакладзі ў шклянку, кажу... Таму што ты маці, я і хачу цябе такую зняць, напраўду. А я думаю, у чым жа твай сакрэт?...

Чытач, можа, здагадаеца, у чым жа тут рэч? А рэч простая: у нашай пані з сабачкам не было двух пярэдніх зубоў. Скрышыліся. Не да канца, пняккі заставаліся. Муж казаў: "Хочаш залатыя каронкі? Мы не "шасціпальцыя"... Гэта яны зубы ў золата ахоўваюць. Мы ў сталіцу паедзем, там белыя паставім".

А пакуль ехаць у сталіцу, паставілі звычайны пластыкавы з'ёмны пратэз. Анічога не бывае даўга вечнай часовага. Так і жыла. Спала, а пратэз у шклянчачы. Мужу — нічога. А тут палюбоўнік завёўся. Пакуль магла — хавала.

Каб карацей — не стаў Архірэя хабар даваць пагранічнікам. У галаве перакруцілася нешта — перад вачамі стаіць пратэз у шклянчачы. Як уявіў, што пад кветкамі магнолій стане хадзіць з дамай, у якой замест зубоў пратэз, — адбіла ў яго ахвоту ехаць. Ну і не пусцілі яе з савецкім пашпартам да рададэндранаў. Вярнуліся на станцыю, пас-

тавілі чамаданы на перонныя пліты. Куды ісці, што далей рабіць? Вось табе і азалі, вось табе і магноліі.

Ён і кажа, так і так, ёсць у мяне цётка. Паедзем да яе. Пакуль той пашпарт вырабіцца, пажывём у яе.

Паехалі. Заяўляюцца да цёткі.

— Здрасце...

— Добрага здароўечка... Новая?!

— паказвае тая сястра на пані з сабачкам. Архірэя хмурыцца, якая, маўляў, табе справа. Кажка, тут пару дзён пажывём.

— Ну тады вяртаем і кладзёмся спаць, толькі вы паасобку, вам тут не дом сустрэч, а заўтра з абеда карміце маё свінства — я на вяселле іду. Клікалі. Тэрэза тая, што хлопца аглушыла, замуж ідзе.

8

У гэты ж дзень, у пятніцу, гарадское начальства збіраецца ў нейкага лесніка ў лес: там лазня, копанка. Старэйшы Гудзевіч туды, а меншы цішком-крадком за ім. Не дае яму спакою ідэя паквітацца з Архірэем па-мужчынску. Не тое, што морду набіць — застрэліць гада.

Прайшоў лесам, знайшоў лазню, глядзіць, а там дым карамыслам, выскокваюць начальнікі гарадскія голыя, падбягаюць да сажалкі і — бух у яе, толькі пырска спылюцца. Вухваюць ад захаплення. Гудзевіч туліцца за дрэвы, дзе на карачках, дзе паўзком да той лазні, дзе адзенне братава, як мяркуе, і пісталет. Дабраўся-такі і выцягнуў. Ходу адтуль. Дабраўся на вакзал — следам за жонкай ехаць. Знаёмага сустракае — у яго ўсе знаёмыя. Той і пытаецца:

— Што, жонку на курорт сплавіў?

— Сплавіў... Няхай едзе, адпачне...

А знаёмы хітра так пасміхаецца:

— Дык яе завярнулі, ты што, не ведаеш?

— Як завярнулі?

— А так і завярнулі — пашпарт не ў парадку...

Гэтая навіна была як мехам па галаве. Значыць — недзе будзе наваца. Дзе? З кім? З кім — было ясна. Невыносна журба ахапіла валютчыка. Цыгарэта ляцела за цыгарэтай. Пачак неўзабаве скончыўся. Пайшоў у станцыйны буфет, убачыў гарэлку. Выпіць, падмацавацца. Самому піць? Паклікаў нейкіх ашыванцаў. Неўзабаве буфет зачыніўся. Пайшлі ў прывакзальныя прысады. Пілі, валютчык раскаваў пра здрадливаць жанчын, дастаўшы некалькі разоў пісталет, чым насцярожыў нават п'янаватых ашыванцаў, калі, добра ўжо на падпітку, паднёс пісталет да скроні, дык на яго наваліліся ўсе, хто быў побач, каб выкапіць зброю.

Грымнуў стрэл. Куля паляцела праз хмызняк, а побач аўтобусны прыпынак, людзі стаяць, апошняга аўтобуса чакаюць. Яна, куля, і зашчамілася паміж рэбрамі ў выпадковага чалавека. Міліцыя з'явілася адразу, сам раззлаваны валютчыкаў брат з пустым кабурам выскачыў з дзяжурнага "ўазіка". Як і валютчык ні быў родны брат начальніка міліцыі — павалаклі яго ў каталажку.

9

Раніцай Архірэева цётка стала паказваць Анжэле сваё, як казала, свінства.

— Тут у мяне маладых чацвёра, а тут яшчэ меншанькіх шасціра. А гэта ў мяне кныр. Я ж мужу кныра трымаць... Што ганяць да чужых, ды яшчэ грошы плаціць... А гэта дзве свінаматкі... Вы камбікорму роўнянька ўсім засыпце і вады прынясіце... І ўсё. Яшчэ курам зярнят сып-

лася блізкасць вялікай вады. Гудзелі і стукалі ў калені жукі-гнаевозы. Кусты белага базу ў змроку як разадзетыя і напарфумленыя нявесты.

Жанчына дайшла да клуба і стала чакаць, бо весяллёвья павінны былі прыйсці сюды. Стаяла яна пад каштанам, і адцвілыя язычкі квецені сыпаліся ёй у валасы. У далёкім канцы сяла віскатала скрыпка, глуха бухаў бубен, а тут, каля клуба, было ціха — толькі шапталіся галіны каляклубнай вялізнай ліпы, якая сваёй густой верхалінай займала паўнеба. На ягоным ліловым тле мільгалі ледзь відныя кажаны-вечарніцы.

Адзін за адным з'яўляліся людзі, потым пайшлі купкамі, цэлымі талокамі. Запалілася ў клубе святло, гук музыкі зрабіўся выразнейшы, вось і Тэрэза ў белым прайшла з жаніхом, а Архірэя ўсё не было і не было. Вось ужо і вяселле разышлося, моладзь, школьнікі, — "рокі" сталі свае танцаваць пад касетны магнітафон.

"Мо там, на вяселлі?" — падумала жанчына і пайшла да вясельнай хаты. Яна спадзявалася, што Архірэя выпіў і недзе з некім стаіць, чэша языком. Няўжо ён забыўся, які сёння дзень і што здарылася ў іх цяпер ужо сумесным жыццём? Яна яшчэ не верыла, ёй і не хацелася верыць, што паміж імі ўсё скончана.

Усцяж па сяле на лавачках сядзелі маладыя людзі.

Часцей — парамі. Раптам Анжэла пачула голас, вельмі знаёмы, такі блізкі. Вось тут, на гэтай лаўцы, пэўна, ён, Валодзя. Але ж з кім ён? Пекінес быў з ёю і моцна завалтузіўся на руках. Гэта быў пэўны знак, што Архірэя тут. Любіў ён, пекінес, Архірэя, ці што? Заўжды пераважаў туліцца да Архірэевых грудзей, а не да яе.

З заміраннем сэрца Анжэла падыходзіла бліжэй, не асмелвалася сказаць што і стала ўзраца. Азваўся ён:

— Што, не бачыла, як людзі цалуцца? То ідзі сюды, пацалу.

Архірэя не пазнаў яе. Па голасе яна адчула — быў ён п'яны, моцна п'яны. І з дзеўкай.

Гудзевічыха не заплакала і не стала нават перажываць. Як ні дзіўна, яна абрадалася. Хутка, прыспешваючы крок, пайшла прэч.

Прайшла да хаты Архірэевай цёткі, тая ўжо была дома. Анжэла спытала, адкуль можна пазваніць. Пазваніла адразу мужаваму брату, начальніку міліцыі:

— Прыездзь і забяры мяне...

Валютчык судзіўся з прахожым, у рэбра якога зашчамілася куля. Тут ужо і брат не дапамог. Адкупіўся, хоць змушаны быў прадаць кватэры. Застаўся асабняк. Каб яго апаліць, трэба было не адну машыну вугалю ці дроў за зіму спаліць. Прыбыткі рэзка ўпалі — "шасціпальцыя" сталі разбірацца ў курсах, валюту куплялі ў дзяржаўных касах. Ды і сам даяр спыніўся — загадана было стаяць.

Гудзевічыха разам з цяжарнай Тэрэзай насадзілі ў аранжарэй, у якой раней разводзілі ружы, агуркоў і здаюць іх скупшчыкам. За свае грошы (не мужавы) Анжэла паставіла на пярэднія зубы грукасткія залатыя каронкі. Спачатку саромелася, а цяпер нічога, прывыкла. Толькі часам Гудзевіч, калі вельмі ж шырока пасміхаецца, кажа: "Закрый рот, "шасціпальцыя"... Усе вы, з Гарадка, такія..."

Пекінес болей не сядзіць у Анжэлы на руках, як ні просіцца, — скінула яго з рук назаўсёды. Бегае ўздоўж агароджы з дроту і хрыпціць на людзей — гаўкаць Пінта так і не навучыўся.

"А што ж Архірэя?" — спытаецца вы. Архірэя купіў фотаапарат імгненнай здымкі і за невялікую плату робіць у парку картачкі дзеця. Усім без разбору. Нават тым, у каго няма чым заплаціць.

Малюнак Вячаслава ПІНАЦЕНКІ.

ніце. Вось і ўсё — не падохнуць. А вечарам я прыйду.

Сказала, павязала хусткай галаву і пайшла. Архірэя моўчкі хадзіў па хаце. Хадзіў, хадзіў, потым дастаў фотаапарат і кажа:

— Ну, то і я пайду. Здымаць буду...

Сказаў і пайшоў. Засталася Анжэла адна. Дакладней, з сабачкам. Сядзела перад вялізным каляровым тэлевізарам, які з-за кепскай антэны паказваў па ўсіх каналах ці снег, ці завею. Пад абеда з надворка стаў чуваць тужлівы віскат свіней. У пяць гадзін віскат зрабіўся пранзілівы. Анжэла выйшла на падворак і адразу ўцякла ў хату — свінні вішчэлі на розныя галасы.

"Вось, — думала яна, — марыла трапіць пад пахучыя рададэндранавыя кветкі, а трапіла да галодных свіней..."

У шэсць гадзін у хату нехта стаў шкрабацца, і неўзабаве зайшла жанчына з дзіцём — хлопчыкам гадоў сямі. Жанчына была высокая, зграбная, але вельмі худая. Змарнелы, драбнаваты твар напамінаў Анжэле нейкую артыстку. Чарнявы хлопчык глядзеў спадылба, і гэтым позіркам, а таксама рысамі твару ў ім пазнаваўся Архірэя.

Жанчына, як убачыла Анжэлу, зніжавела, стала тлумачыць, што яна прыйшла да Архірэевай цёткі даглядаць свіней. "Гэта ж... "чорнобыльская мадонна", тая самая, што на здымку..." — падумала Анжэла. Анжэла прыпомніла гэтую жанчыну. Жыла яна на ўскрайку мястэчка, мела некалькі дзяцей ад розных мужчын. Успомніла Анжэла і мянушку жанчыны — Спіца. Насамрэч была худой, тонкай, як абяруч ашчаперыць. Тэрэза раскавала, што Архірэя некалі жыў з ёю, гэтай во Спіцай. Выходзіць, калі гэты хлопчык сапраўды Архірэя, так яно і было. Пакуль Спіца калаціла камбікорм у вёдрах, падышлі яшчэ двое дзяцей — дзяўчынка і хлопца, ужо юнак, з чорным пухам на верхняй губе.

Спіца справілася хутка, развіталася, але не пайшла, раптам вусны яе заторгаліся, яна папрасіла ў Гудзевічыхі, каб не забірала ў яе Валодзю — Архірэя.

— Навошта ён табе? — сказала на гэта Анжэла. — Ён мастак, вольны чалавек...

— Які ні ёсць, іншага не будзе. А ў мяне — трое дзяцей...

— Слухай, а гэта ён цябе... Зняў...

— А ён усіх здымае. Яшчэ цётка ягоная памагае...

10

Добра звечарэла. Архірэя ўсё не было. Гудзевічыха пайшла па сяле, туды, дзе было вяселле. Было ўжо цёмна, ціха і вільготна — адчува-

"ВЫДАТНАЕ ЛІЦЦЕ" Ў ЗША

Управаслаўным саборы Філадэльфіі будучы беларускія званы.

Новенькія званы, вырабленыя на мінскім прадпрыемстве "Выдатнае ліццё", у першыя дні снежня перасеклі Атлантыку і накіраваліся ў амерыканскі штат Пенсільванія. Сем з васьмі беларускіх званоў прызначаны для храма ў горадзе Філадэльфія. Сабор быў заснаваны ў пачатку мінулага стагоддзя на ахвяраванні каманды крэйсера "Вараг".

Цікава, што кожны са званоў мае ўласнае імя. Яны названы ў гонар вядомых флатаводцаў, а таксама крэйсера "Вараг", браняносца "Рэтвізан" і атамнай падводнай лодкі "Курск".

Восьмы звон будзе падараны ўладам Філадэльфіі як напамін, што тут нарадзілася амерыканская незалежнасць, сімвалам якой стаў "звон свабоды".

Варта адзначыць, што гэты праект не адзіны ў супрацоўніцтве мінскага прадпрыемства "Выдатнае ліццё" з амерыканскімі няўрадавымі арганізацыямі. Так, у кастрычніку бягучага года беларускія майстры адлілі чатыры званы для храма Памяці семісот тысяч сэрбскіх навамучанікаў. Усе яны загінулі ў засценках лагера смерці "Ясенавац", які дзейнічаў у гады грамадзянскай вайны ў Югаславіі на тэрыторыі сучаснай Харватыі.

Новы праваслаўны сабор будзе ўзведзены на адным з маляўнічых узгоркаў штата Заходняя Вірджынія. Ён будзеца на сродкі, сабраныя ад прыватных ахвяраванняў.

Валянціна МЕНЬШЫКАВА.

захавай традыцыю

"СУСЕДКІ" З УЗДЫ

"Калі спявае самадзейны ансамбль народнай песні "Суседкі" Уздзенскага Дома культуры, то, здаецца, што спявае зямля Беларусі", — так часта гавораць пра выканаўцаў гэтага калектыву.

У іх рэпертуары — фальклорныя, народныя і сучасныя песні, якія яны выконваюць з цеплынёй. Калектыву ўжо 13 гадоў. Увесь гэты час ім кіруе ірына Ярмак. "Суседкі" — удзельніцы фестывалю "Чачэрскі гармонік", прызёры раённых аглядаў мастацкай самадзейнасці.

НА ЗДЫМКУ: ансамбль народнай песні "Суседкі".

Фота Аляксандра ДЗІДЗЕВІЧА, БелТА.

слухай сваё

крыжаванка

НАСТРОЙ САПРАЎДНАГА СВЯТА

“Святая ноч” (калядны праект музычнага таварыства “Ліра”),
Мн., 2001, ZMKrecords.

Зусім нядаўна мы прадставілі на нашых старонках дыск маладога лэйбла “ZMKrecords” пад назвай “Золлак. Зазірні ў неба”, а вось перад каляднымі святамі прыгадалі яшчэ адно прыкметнае выданне — CD “Святая ноч”. Яно выйшла амаль год таму, але акурат пасля калядных свят, таму сапраўдны зорны шлях яго толькі пачынаецца.

Але не блытайце гэты праект з вядомай ужо ініцыятывай прадзюсера Алеся Сушы “Святые вечар 2000”, хоць і тут, і там сустракаюцца падобныя загаловкі трэкаў (“Ціхая ноч” Франца Грубера, фальклорная песня “Учора з вчора”). Затое якія розныя версіі! А калядка “Учора з вчора” нават тут падаецца ў двух розных варыянтах.

Што да версій, дык калі Алеся Суша абпіраўся на патэнцыял рок-гуртоў і бардаў (“N.R.M.”, “Крыві”, В.Шалкевіч, А.Памідораў), дык прадзюсер “Святой ночы” Мікола Арцюхоў звярнуў увагу на творчы актыўны вернікаў мінскага касцёла Найсвяцейшай Тройцы, дзе даўно працую знакаміты ўжо хор “Залатая горка” пад кіраўніцтвам Святланы Шэйпы. Вось акурат ён у акампанеменце чароўных гукі клавесіна і органа (Вольга Паўлоўская), кларнета (Уладзімір Глускер), духавых інструментаў (Ігар Кабулашвілі) і спявае гэтыя пяцнаццаць калядных песень.

Шыкоўны буклет выдання (12 старонак з ілюстрацыямі Зміцера Герасімовіча) утрымлівае не толькі тэксты ўсіх песень, але і пазнавальныя артыкулы з гісторыі калядных спеваў у Беларусі.

“Свята Божага Нараджэння, — сцвярджае аўтар, — здаўна цесна перапляталася са шматлікімі народнымі звычаямі і абрадамі, якія суправаджаліся адпаведнымі спевамі — калядкамі. Спевы ж на Божае Нараджэнне з’яўляюцца агульным набыткам усяго хрысціянскага свету, яшчэ ў Сярэдня-

веччы яны былі шырока распаўсюджаны па ўсёй Еўропе”.

Сімптаматычна, што ўвесь гэты агульнаеўрапейскі набытак, у якім трывала прапісаўся і беларускі матэрыял, падаецца тут менавіта на беларускай мове.

Дарэчы, пераклады сусветнай каляднай класікі на беларускую мову таксама ўжо маюць немалую гісторыю, таму няхай слухач не здзіўляецца, што, напрыклад, тэкст Ёзэфа Мора да мелодыі Франца Грубера “Ціхая ноч” нават на згаданых тут дысках (“Святые вечар 2000”, “Святая ноч”) выкладаецца на беларускай мове па-рознаму.

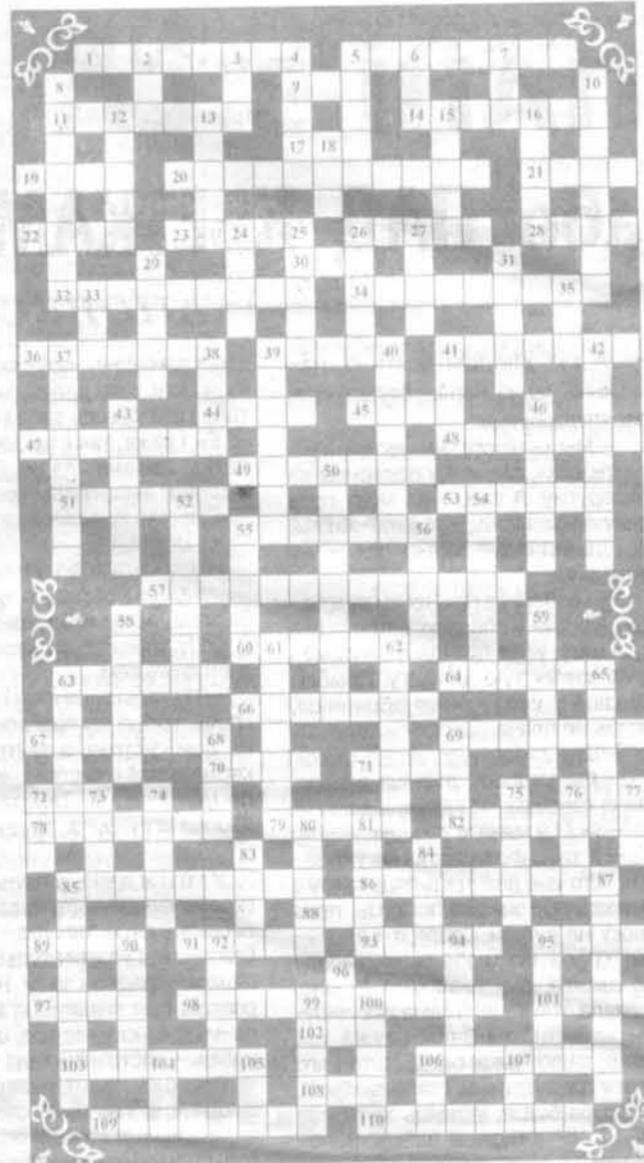
Трэба аддаць належнае складальнікам гэтага каляднага праекта: яны не проста адшукалі самыя папулярныя творы такога накірунку, але і аднавілі нямала вельмі рэдкіх узораў, натхнёна спалучаючы тэкст XVII стагоддзя, да якога былі страчаны ноты, з партытурамі спеўнікаў XIX стагоддзя, ствараючы цэльны, арганічны прадукт.

Добрай адзнакі заслугоўвае і праца гукарэжысёра Сяргея Юрынка, які запісаў хор і інструменты ў ідэальнай акустычнай атмасферы касцёла Святога Роха ў Мінску. Атрымалася, як у знакамтай песні Сяргея Сокалава-Воюша: “У чыстых скляпеннях пад гукі органа...” Настрой узнёсласці, урачыстасці, настрой сапраўднага свята стварае гэты дыск. Дык паўторым словы, сказаныя выдаўцамі ў прадмове да гэтага рэліза: “Вясёлыя ўсім святаў!”

Вітаўт МАРТЫНЕНКА.

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 1. Месца, дзе стаіць замак. 5. Цяга, прыхільнасць, цёплыя адносіны да каго-небудзь. 9. Крук, зачэп у багры, шып у падкове. 11. Кароткае круглае бярвяно. 14. Сумненне ў чым-небудзь, недавер. 17. У гісторыі: вялікі перыяд часу, які карэнным чынам адрозніваецца ад папярэдняга. 19. Першая сталіца Японіі (710 год). 20. Новы прадмет, машына, спосаб, якія вынайздзены ўпершыню. 21. Музыка, спевы ў два галасы. 22. Хутар у Прыбалтыцы. 23. Старажытнагрэчаскі бог падземнага свету і царства нябожчыкаў. 26. Самы вялікі крывяносны сасуд, які ідзе ад сэрца з кроўю, багатай кіслародам. 28. Прадпрыемства, на якім мелюць збожжа на муку. 30. Становішча ў гульнях, калі мяч выходзіць за межы пляцоўкі. 32. Чалавек, які пазбягае і ненавідзіць людзей. 34. Палоска тканіны, футра, скуры, прышытая па краях чаго-небудзь. 36. Графік, у якім указваецца час, месца і паслядоўнасць правядзення чаго-небудзь. 39. Рухомае састаўнае частка электрычнага генератара, турбіны. 41. Арганічнае рэчыва для нармальнай жыццядзейнасці арганізма. 44. Насціл з бявенняў ці галля праз балота, гразкае месца. 45. Падатак у Рускай дзяржаве, які збіраўся з народаў Паволжа і Сібіры. 48. Спецыяльная швейная машына, прыстасаваная для абкідвання. 49. Асоба, якая выступае на судзе ў абарону каго-небудзь. 51. Уніжанае становішча, якое выклікае пагарду. 53. Умоўны знак (гукавы, зрокавы) для перадачы якога-небудзь паведамлення. 55. Апарат, машына, якія працуюць без непасрэднага ўдзелу чалавека. 60. Ніжняя частка абутку ў форме ступні. 63. Буйны землеўладальнік. 64. Частка ўстановы, прадпрыемства. 66. Невялікая несамаходная баржа з мелкай пасадкай для разгрузкі суднаў на рэйдзе. 67. Збудаванне ў выглядзе моста для вады цераз яры, чыгункі, рэкі. 69. Спецыяльнае ўзвышанае месца для прамоўцы, лектара, выкладчыка. 70. Атмасферныя апады ў выглядзе ледзяных крышталікаў на прадметах пры іх рэзкім ахаладжэнні. 71. Перакрыцце ў форме дугі паміж двума апорамі. 72. Вярхоўная істота, якая сатварыла свет і кіруе ім. 76. Выгук, якім просяць артыста паўтарыць толькі што выкананы ім нумар. 78. Верхні слой драўніны паміж карой і стрыжнем. 79. Адзін з чатырох бакоў свету. 82. Агульнапрынятае абазначэнне ступені ведаў і паводзін навучэнцаў. 85. Адзіная зорная сістэма. 86. Каменны, драўляны або металічны слой, якім пакрываюць сцены будынка. 88. Прыналежнасць да пэўнай сацыяльнай групы, саслоўя. 89. Высокая двухколяная павозка ў Крыме. 91. Жаночая верхняя адзежа, карацейшая за паліто. 93. Адступленне ўправа ў пачатковым радку тэксту. 95. Прадмет, збудаванне вялізных памераў. 97. Свіное нутранае сала. 98. Тое, што і мовазнаўства. 101. Збудаванне на беразе мора з сігнальнымі агнямі. 102. Закончаная частка драматычнага твора або спектакля. 103. Жорсткі, бязлітасны чалавек. 106. Стан глыбокай стомленасці. 108. Грашовая адзінка ў Кыргызстане. 109. Месца жыхарства, сядзіба. 110. Рабочы, прызначаны для нагляду за чым-небудзь шляхам абходу.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 2. Чарадзей, чараўнік. 3. Агульнае цяжкае парушэнне функцый арганізма ў выніку моцнага фізічнага пашкоджання. 4. Недахоп, недаробка ў працы. 5. Памяшканне для захоўвання тавараў, матэрыялаў. 6. Ветлівая назва незамужняй жанчыны ў Англіі і Амерыцы. 7. Узор, мадэль, форма чаго-небудзь. 8. Штучны вадаём для рыб, водных жывёл і раслін. 10. Прыпадак істэрыі. 12. Сканцэнтраванасць думак, зроку, слыху на чым-небудзь. 13. Аднагадовая сельскагаспадарчая культура, якая высаіваецца вясной і дае ўраджай восенню. 15. Канава ўздоўж дарогі для сцёку вады. 16. Бязладдзе, мітусня, гармідар. 18. Сям’я пчол або іншых насякомых. 24. Старажытная Іспанская сярэбраная манета, роўная 20 рэалам. 25. Конусападобны канал для рэгулявання патоку вадкасцей ці газу. 26. Маладая трава, якая вырасла на месцы скошанай у той жа год. 27. Адгалінаванне стала дрэва, тоўсты сук. 29. Палачка ў рэгуліроўшчыка вулічнага руху. 31. Дахавы матэрыял у форме невялікіх дошчачак. 33. Назва трэцяй ад канца літары ў лацінскім алфавіце. 35. У веруючых: хросны бацька. 37. Карэнны жыхар якой-небудзь краіны,

мясцовасці. 38. Частка акружнасці. 39. Паўтарэнне якой-небудзь з’явы пасля таго, як яна, здавалася б, знікла. 40. Лётчыца-герой, удзельніца Вялікай Айчыннай вайны. 41. Накрыўка пасудзіны. 42. Фігурны знак, які абазначае цэлае паняцце, склад або гук. 43. Дзяржава ў Афрыцы, сталіца якой горад Кампала. 46. Тонкая скрытая насмешка. 50. Пярэдня частка тэатральнай сцэны, якая не закрываецца заслонай. 52. Украінскі народны мнагаструнны музычны інструмент. 54. Тое, што і індывідуум. 55. Гара ў Грэцыі, дзе жылі міфічныя багі. 56. Дарога, якая злучае важныя аб’екты. 58. Тое, што і прыпечак. 59. Камерцыйная, біржавая або прадпрыемальніцкая дзейнасць як сродак узабагачэння. 61. Праслаўленне, узвышэнне каго-небудзь. 62. Хімічны элемент, лёгкі газ. 63. Прасцейшы аднаклетачны арганізм, бачны толькі ў мікраскоп; бактэрыя. 65. Даўней: музыкант-пясняр, які выконваў народныя песні ў суправаджэнні ліры. 68. Брус, які праходзіць уздоўж судна пасярэдзіне яго дна. 69. Куча сена або саломы, складзеная конусам. 73. У народных гаворках: голая, адкрытая мясцовасць. 74. Асілак вялікага росту; велікан. 75. Чалавек, які страціў сувязь са сваёй сацыяльнай групай. 76. Буйная крэдытная ўстанова. 77. Жаночая вопратка: кароткае прасторнае паліто. 80. Задор, запал, захапленне. 81. Акружэнне ўмацаванага месца з мэтай яго захопу. 83. Спартыўны снарад. 84. Павольны факстрот. 85. У царскай Расіі: ніжэйшы чын гарадской паліцыі. 87. Круг дзеянняў, якія павінны быць выкананы. 90. Агульная работа на судне ўсім калектывам. 92. Вельмі непрыемнае, гадлівае пачуццё. 94. Гуцульскі народны танец. 95. Вялікая халодная будыніна для складзіравання і абмалоту збожжа. 96. Вострая вяршыня гары. 99. Чорная мазь з воску, сажы і тлушчу для скуранага абутку. 100. Аслабленне сіл, зморанасць. 104. Сорт скуры са спецыяльна апрацаваных конскіх, каровіных скур. 105. Карзіна. 107. Старадаўняя зброя ў форме вялікага нажа, вострага з абодвух бакоў.

Склалі Аляксандр ХАЛЕЦКІ і Таццяна ПЯТРОВІЧ.

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКУ, ЗМЕШЧАНУЮ ў № 46

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 5. Караван. 6. Абардаж. 9. Клапан. 10. Аблава. 12. Паўка. 13. “Кацюша”. 14. Халадзіна. 17. Карчма. 18. Джыгіт. 19. Самота. 21. Аўчына. 26. Камутатар. 29. Міміка. 30. Эпілог. 31. Аказія. 32. Падлік. 33. Адвакат. 34. Акаліна.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 1. Расклад. 2. Карабах. 3. Абмазка. 4. Раскоша. 7. Аншлаг. 8. Гарэза. 9. Калега. 11. Абцугі. 15. Аботка. 16. Нажоўка. 20. Ангіна. 22. Націск. 23. Сушняк. 24. Канапа. 25. Мірыяды. 26. Караван. 27. Рэпліка. 28. Поршань.

«Голас Радзімы»
Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя, тэл./факс), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82.

ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы»
ў ІНТЭРНЭЦЕ:
<http://golas.promedia.by>

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падлісны індэкс у Беларусі 63854. Тыраж 2 093 экз. Заказ 2957. Падпісана да друку 16. 12. 2002 г. у 12.00. Газета набрана і звярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе.

Адрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).